

**VALLANKÄYTÖN KÄSITTELYÄ HAASTAVAT PUOLISOIDEN PUHETAVAT
JA TERAPEUTTINEN TYÖSKENTELY PARISUHDEVÄKIVALLAN
HOITOON TARKOITETUSSA PARITERAPIASSA**

Eveliina Karhu
Roosa Riihimäki
Pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Elokuu 2020

KARHU, EVELIINA & RIIHIMÄKI, ROOSA: Vallankäytön käsittelyä haastavat puolisoiden puhetavat ja terapeutin työskentely parisuhdeväkivallan hoitoon tarkoitettussa pariterapiassa

Pro gradu -tutkielma, 44 s.

Ohjaaja: Arno Laitila

Psykologia

Elokuu 2020

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaiset puolisoiden puhetavat haastavat vallankäytön terapeutista käsittelyä parisuhdeväkivallan hoitoon tarkoitettussa pariterapiassa. Lisäksi tutkimme, miten terapeutti pyrkii tavoittamaan vallankäytön problematiikkaa ja miten terapeutin esittämät kysymykset vievät vallankäytön käsittelyä eteenpäin. Terapeutin työskentelyn analysoinnissa käytämme interventiivisen haastattelun mallia, jossa kaikki terapeutin toimet nähdään interventioina. Tutkimusaineisto koostuu kahden parin nauhoitetuista pariterapiaistunnoista, jotka toteutettiin Jyväskylän yliopiston Psykoterapian opetus- ja tutkimusklinikan Pariterapia parisuhdeväkivallan ehkäisemisen keinona -projektin myötä. Analyysimenetelmänä käytämme diskurssianalyysia, johon yhdistämme ajatuksia keskusteluanalyysista ja diskursiivisesta psykologiasta.

Havaitsimme vallankäytön keskusteluista neljä terapeutista käsittelyä haastavaa puolisoiden puhetapaa: vastakkaisia näkemyksiä konstruoiva puhe, vuorovaikutuksen totuttua kaavaa toistava puhe, toimijuutta ja vastuuta siirtelevä puhe sekä vakuuttamispuhe vastauksena epäluottamuspuheeseen. Vastakkaisia näkemyksiä konstruoivalla puheella puoliso korostivat eroavia näkemyksiään parisuhteen vallankäytöstä ja vallan käyttäjästä. Terapeutin työskentely keskittyi näiden erojen tarkastelemiseen ja toisen kuulemisen tukemiseen, minkä kautta yhteistä ymmärrystä vallankäytöstä pyrittiin rakentamaan. Vuorovaikutuksen totuttua kaavaa toistava puhe toi näkyväksi puolisoiden tyypillisen tavan keskustella, jossa korostuivat ja jota ylläpitivät puolison puheesta suhteen vallankäytön kautta tehdyt tulkinnot. Tällaisen puheen yhteydessä terapeutti teki väliintulon. Vallankäytön käsittelyn yhteydessä vastuuta ja toimijuutta siirtelevä puhe muodostui haasteeksi, kun tekijä siirsi vastuuta vallankäytöstä itsensä ulkopuolelle toimijuutta ohentavalla puheella. Tällaista puhetta terapeutti konfrontoi ja otti moraalista asemaa vallankäytön vastuun sijoittamisessa. Vallankäytön käsittely herätti uhrissa tekijän toimintaa ja havaittua muutosta kyseenalaistavaa epäluottamuspuhetta. Tällaiseen puheeseen tekijä vastasi vakuuttamispuheella. Terapeutti validoi uhrin epäluottamuspuhetta ja ohitti tekijän tuottamaa vakuuttamispuhetta. Havaitsimme vallankäyttöä tapahtuvan myös terapian aikaisessa vuorovaikutuksessa. Terapeutin esittämistä kysymyksistä painottuivat sirkulaariset kysymykset, jotka laajensivat puolisoiden oman näkökulman kuvauksia. Myös refleksiivisillä kysymyksillä oli sama vaikutus, minkä lisäksi ne muutosehdotuksen yhteydessä herättivät tekijän puheessa vastustusta ja puolustautumista. Terapeutin lineaariset kysymykset vahvistivat puolisoiden senhetkistä tapaa puhua. Strategisia kysymyksiä aineisto-otteista ei löytynyt.

Tutkimuksemme antoi viitteitä siitä, että valtasuhteiden heijastuminen puolisoiden tapaan puhua suhteen vallankäytöstä ja käsitellä sitä terapiassa voi muodostua väkivallan pariterapeutin hoidon haasteeksi ja jopa kontraindikaatioksi. Tutkimus tarjoaa vallankäytön pariterapeutista käsittelystä lisätietoa, mikä voi auttaa terapeutteja työskentelemään siten, että tunnustetaan suhteen valta-asetelma ja sen vaikutukset puolisoiden tapaan puhua terapiassa. Lisäksi tutkimuksen tuottama tieto auttaa rakentamaan keskustelutapaa, joka tunnustaa vallankäytön terapiakeskustelussa läsnä olevana ja kykenee pitämään väkivallan työskentelyn keskiössä varsinaisena ongelmana.

Avainsanat: parisuhdeväkivalta, vallankäyttö, pariterapia, interventiivinen haastattelu, diskurssianalyysi

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ
Department of Psychology

KARHU, EVELIINA & RIIHIMÄKI, ROOSA: Spouses' speech that challenge the therapeutic processing of power abuse and therapeutic work in couple treatment for intimate partner violence

Master's Thesis, 44 p.

Supervisor: Aarno Laitila

Psychology

August 2020

The aim of this research is to find out what kinds of spouses' speech challenge the therapeutic processing of power abuse in couple treatment for intimate partner violence. In addition we study how the therapist aims to reach the complexity of power abuse and how the questions presented by the therapist support the therapeutic processing. When analyzing the actions of the therapist we use the model of interventive interview, in which every act is seen as an intervention. This study is a part of a Research on couple treatment in intimate partner violence. The data of this research consists of video-taped couple therapy sessions of two couples and their therapists. Therapy sessions were held in the Psychotherapy Training and Research Center of the University of Jyväskylä. The data is analyzed by using discursive analysis to which we combine thoughts derived from conversation analysis and discursive psychology.

We found four spouses' ways of talking that challenged the therapeutic processing of power abuse. We named them as speech that constructed contrary conceptions, speech that repeated common pattern of interaction, speech that shifted agency and responsibility, and assuring speech as a response to mistrust speech. Spouses' speech adduced their contrary conceptions about power abuse and abuser, which the therapist brought into discussion and tried to create mutual understanding between spouses. Spouses' common pattern of interaction revealed their typical way of discussing, which was affected and maintained by interpretations they made of each other's speech. These interpretations were affected by the experiences of power abuse in the relationship. When speech like this occurred, the therapist intervened. When speech that shifted agency and responsibility occurred, therapist took moral position and placed responsibility and agency of power abuse to men, who tried to diffuse it by using agentless talk and accounts. In victims the discussions about power abuse evoked mistrust speech in which the spouse's actions and perceived change in power abuse were considered questionable. Therapist validated women's mistrust speech and passed men's assuring speech which was a response to mistrust speech. We also noticed power abuse in couple's interaction during therapy discussions. The majority of the therapist's questions were circular, which had an expanding effect on spouses' descriptions. This also appeared in the responses to reflexive questions but when they included a suggestion to change, they evoked resistance and defence speech. Linear questions strengthened the spouses' current ways of talking. Strategic questions didn't appear in our data.

Our results indicate that power abuse internalized into a couple's interaction creates a risk of fading responsibility of power abuse thus making it a couple's mutual problem. This can become a challenge in therapeutic processing of power abuse and eventually even a contraindication of couple's therapy. This thesis produces new knowledge about therapeutic processing of power abuse in couple's therapy which can help the therapists to acknowledge the couple's power relations and define the responsibility of power abuse. In addition this can help the therapists to construct a way of discussing which is able to recognize the power abuse also during therapeutic sessions and is able to keep the violence in the conversation as the main problem.

Keywords: intimate partner violence, power abuse, couple therapy, interventive interview, discourse analysis

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	1
1.1 Vallankäyttö parisuhdeväkivallan muotona.....	2
1.2 Valta ja parisuhteen vuorovaikutus.....	4
1.3 Pariterapia parisuhdeväkivallan interventiona	5
1.3.1 Vallankäytön pariterapeuttinen käsittely	7
1.3.2 Interventiivinen haastattelu terapeuttisen käsittelyn työkaluna	8
1.4 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	10
2 AINEISTO JA MENETELMÄT	10
2.1 Aineisto ja osallistujat.....	10
2.2 Analyysimenetelmä.....	11
2.3 Tutkimuksen etiikka.....	12
2.4 Aineiston analyysi.....	13
3 TULOKSET	14
3.1 Vastakkaisia näkemyksiä konstruoiva puhe	15
3.2 Vuorovaikutuksen totuttua kaavaa toistava puhe.....	19
3.3 Toimijuutta ja vastuuta siirtelevä puhe	22
3.4 Vakuuttamispuhe vastauksena epäluottamuspuheeseen	26
4 POHDINTA	29
4.1 Tutkimuksen laadun arviointi	37
4.2 Käytännön sovellusmahdollisuudet ja jatkotutkimus	39
LÄHTEET.....	40

1 JOHDANTO

Parisuhde on psyykkisellä tasolla ihmisten keskinäisistä suhteista kaikkein intensiivisin (Wahlbeck, 2010). Se perustuu luottamukseen, tunteisiin, läheisyyteen ja odotuksiin yhteisyydestä (Husso & Virkki, 2008; Notko, 2011). Tutkitusti toimiva parisuhde ja suhteen tasa-arvoisuus ovat yhteydessä toisiinsa. Tasa-arvoisessa parisuhteessa molemmilla osapuolilla on valta määrittää suhteen agenda ja mitkä asiat suhteessa ovat tärkeitä sekä oikeus saada suhteesta tukea. (Mahoney & Knudson-Martin, 2009.) Arki kätkeekin sisäänsä pariskunnan välisiä neuvotteluja ja valtataistelua (Jokinen, 2005) ja näin valtasuhteet ovat luonnollinen osa jokaista parisuhdetta. Kuitenkin parisuhteen valta-asetelman vinoutuminen asettaa toisen etuoikeutettuun asemaan, jolloin suhteen tasa-arvoisuus ei toteudu (Mahoney & Knudson-Martin, 2009). Valta siis osaltaan kuuluu parisuhteeseen neuvoteltavana asiana, mutta vallan tavoittelu voi johtaa parisuhteessa lopulta patologisiin ja destruktiivisiin seurauksiin (Dell, 1989), kuten väkivaltaan (Hintikka, 1999).

Monet parit haluavat pysyä yhdessä, vaikka parisuhteessa olisi ollut väkivaltaa. Tämän vuoksi on tärkeää pystyä parantamaan osapuolten välistä suhdetta ja tehdä loppu väkivallalle. (Karakurt, Dial, Korkow, Mansfield & Banford, 2013; Stith & McCollum, 2011.) Parisuhdeväkivalta voi tuoda parit pariterapiaan (Stith & McCollum, 2011). Lisäämällä parisuhteen tyytyväisyyttä (Stith & McCollum, 2011) ja tasavertaisuuden kokemusta (Kapanen, 2005; Malik & Lindahl, 1998) voidaankin vähentää väkivallan riskiä. Henkisen väkivallan yhteydessä huomionarvoista on, että sen moninaiset muodot, kuten vallankäyttö, kontrolli ja ”pelkkä” ilmapiirin ahdistavuus, ovat kokemuksia, joita uhrin voi olla vaikea kuvata sanoin, vaikka ne vahingoittavat monin tavoin (Notko, 2011). Väkivallan myötä huomionarvoiseksi pariterapeuttisen työskentelyn kannalta nousevat vahingoittavuuden kokemukset (Notko, 2011) ja parisuhteen luottamus (Husso & Virkki, 2008), jotka ovat eri todellisuutta väkivallan tekijälle ja sen kohteelle. Yksilöllisistä todellisuuksista käsin puoliset muodostavat pariterapiassa keskustelua vallankäytöstä, jolloin tulee ymmärrettäväksi se, että parisuhdeväkivallan osalta keskustelussa läsnä on vähintäänkin kaksi puhetapaa ja tulkintaa: naisen ja miehen (Nyqvist, 2001). Lisäksi pariterapiakeskusteluissa ovat aina läsnä myös vastuuseen liittyvät kysymykset (Kurri, 2005), jotka korostuvat väkivallan parissa työskenneltäessä (Antikainen, 1999). Näiden seikkojen myötä tulee mielenkiintoiseksi se, millaista keskustelua vallankäytöstä pariterapiassa esiintyy.

Olemme kiinnostuneita siitä, miten vallankäyttöä käsitellään parisuhdeväkivallan hoitoon tarkoitettussa pariterapiassa. Tällä hetkellä tutkimustieto vallankäytön terapeuttisesta käsittelystä on rajallista ja tutkimus painottuu fyysiseen väkivaltaan. Lisäksi tieto puolisoitten vuorovaikutuksen vaikutuksesta vallankäytön terapeuttiseen käsittelyyn parisuhdeväkivallan pariterapiassa on vähäistä.

Pariterapiassa tulee näkyväksi se, miten puoliset keskustelevat parisuhteen vallankäytöstä. Näissä keskusteluissa puolisoitten kuvaamien kokemusten kautta tulee mahdolliseksi tarkastella sellaisia puhetapoja, joita vallankäytön käsitteleminen herättää. Toisaalta tulee mahdolliseksi myös tutkia, miten puolisoitten vuorovaikutus vaikuttaa vallankäytön terapeutin käsittelyn etenemiseen. Tämän kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaiset puolisoitten puhuvat haastavat vallankäytön terapeutista käsittelyä. Lisäksi tutkimme, miten terapeutti pyrkii kysymyksillään tavoittamaan vallankäytön problematiikan laajuutta ja viemään vallankäytön käsittelyä eteenpäin.

1.1 Vallankäyttö parisuhdeväkivallan muotona

Suomessa on havahduttu perheväkivallan laajuuteen ja vakavuuteen vasta 1990-luvulla. Puhumattomuuden tabun murentuminen on mahdollistanut ongelmaan puuttumisen myös lainsäädännöllisin keinoin. (Antikainen, 1999.) Notko (2011) toteaa, että keskusteluissa ja tieteellisessä tutkimuksessa fyysinen väkivalta monesti painottuu. Esiin nousee usein myös henkinen väkivalta, mutta sitä on sen runsaasta esiintymisestä huolimatta vaikea rajata ja määritellä sekä yksilön kokemuksena erityisen vaikea todistaa (Notko, 2011). Henkinen väkivalta on nähty myös mahdollisena fyysiseen väkivaltaan johtavana tekijänä (Germain, 2001; Malik & Lindahl, 1998). Notkon (2011) mukaan henkistä väkivaltaa kuvataan paradoksisiksi, joka ei jätä ulkoisia jälkiä, mutta vahingoittaa sisältä. Väkivallan vahingoittavuus ei siis edellytä näkyviä ruumiillisen väkivallan piirteitä. Vahingoittavassa parisuhteessa läheisyys ja luottamus muodostuvat vallankäyttöä ja väkivaltaa mahdollistaviksi tekijöiksi eikä vahingoittumista tapahdu samalla tavalla emotionaalisesti merkityksellömässä suhteessa kuin voimakkaasti latautuneessa suhteessa. (Notko, 2011.)

Nimensä mukaisesti väkivalta on väkisin otettua valtaa (Kruus, 2010; Perttu, 2002a), jonka käyttäminen asettaa väkivallan kohteen alistaiseen asemaan (Perttu, 2002a). Väkivalta toimii siten vallan taktiikkana (Keskinen, 2005), samalla kun puolisoitten välinen valtasuhde näkyy väkivallan taustalla. Foucault (1990) kuvaa vallan subjektien välisenä toiminta- ja vaikutussuhteena, jossa yksilön tavoitteet ja teot vaikuttavat toisen osapuolen tavoitteisiin ja teoihin (Keskinen, 2005). Tällöin ihmissuhteissa ilmenevä valta tarkoittaa, että yksilöllä on valtaa toiseen yksilöön nähden (Perttu, 2002a). Vallan ja kontrollin käsitteet liittyvät läheisesti toisiinsa ja jotta ymmärretään väkivallan luonne tavoitteellisenä uhrin alistamiseen pyrkivänä toimintana, on niiden määrittely tärkeää (Perttu, 2002a). Vallankäytöstä ja kontrollista on luotu lukuisia teorioita, jotka tavoittavat vallan ilmiön eri tavoin ja eri konteksteissa (ks. esimerkiksi Dobash & Dobash, 1979; Straus, 1973). Pense ja Paymar (1993) kuvaavat vallan ja kontrollin olevan väkivallan muotoja ja havainnollistavat niiden ilmenemistä feministiseen näkökulmaan pohjaavan Duluth-mallin avulla. Mallissa vallankäytön keinoja ovat muun muassa pelottelemine, eristäminen, aliarviointi ja syyttäminen,

lasten käyttäminen väkivallan välineenä, taloudellinen väkivalta sekä pakottaminen ja uhkailu. (Johnson, 2008; Kruus, 2010.) Kirkwoodin (1993) mukaan kontrollointia puolestaan on toisen tunteiden, käsitysten ja toiminnan ohjailu ja sääteleminen käyttäen hyväksi kohteen tuntemaa kiintymystä ja lojaalisuutta, suhteen läheisyyttä sekä väkivallan aiheuttamaa pelkoa (Perttu, 2002a). Kontrolli onkin vallan aktiivinen muoto (Stets, 1993).

Valta on vaikeasti määriteltävä ilmiö, sillä puolisoitten näkemykset eroavat monissa väkivaltaan ja vallankäyttöön liittyvissä kysymyksissä. On havaittu, että väkivallan tekijän ja kohteen väliset näkemykset väkivallasta ja väkivaltatilanteiden kulusta voivat erota suuresti (Holma, 2005). Nyqvist (2001) havaitsi tutkimuksessaan, että tyypillisesti miesten kuvauksissa fyysinen väkivalta selitettiin seurauksena tilannetekijöistä ja sen nähtiin olevan irrallista parisuhteen yleisestä vuorovaikutuksesta. Miehillä havaittiin myös vaikeuksia ymmärtää, miksi heidän verbaalinen aggressionsa aiheutti puoliossa pelkoa. Naiset taas kuvasivat väkivallan olevan jatkuvasti läsnä esimerkiksi pelon ja varautuneisuuden muodossa. (Nyqvist, 2001.) Lisäksi aiemmissä tutkimuksissa on havaittu puolisoitten eroavan sen suhteen, miten valta tunnustetaan ja miten sitä ilmaistaan (Malik & Lindahl, 1998) sekä miten vallankäyttö koetaan (Nyqvist, 2001). Näkemuserojen myötä molemmilla osapuolilla voi olla myös pyrkimys saada toinen osapuoli näkemään asiat samasta näkökulmasta (Vall, Päivinen & Holma, 2018).

Tutkimuksissa on myös havaittu, että puolisoitten näkemykset suhteen valta-asetelmasta ovat ristiriidassa keskenään. Tutkimuksissa (Claes & Rosenthal, 1990; Petrik, Petrik Olson & Subotnik, 1994) on havaittu, että naiset todennäköisemmin mielsivät väkivaltaa käyttäneen miehensä parisuhteessa valtaa pitäväksi osapuoleksi (Malik & Lindahl, 1998), kun taas toiset tutkimukset (Babcock, Waltz, Jacobson & Gottman, 1993; Kapanen, 2005) osoittavat fyysistä väkivaltaa käyttäneiden miesten kokeneen heillä olevan naista vähemmän valtaa. Kapanen (2005) havaitsi väkivaltaa käyttäneiden miesten pyrkivän monesti puheessaan tuottamaan kuvaa naisesta miestä vahvempana tai ainakin tasavertaisena vallankäyttäjänä. Miehet myös kuvasivat naisen löytävän taitavasti mieheen tehoavat vallankäytön keinot ja näissä kuvauksissa nainen näyttäytyi aktiivisena verbaalisen vallan käyttäjänä. Miehen jäädessä ristiriitatilanteissa sanallisesti alakynteen väkivalta selitettiin miesten toimesta ainoana keinona puolustautua (Babcock ym., 1993; Kapanen, 2005). Rogersin, Bidwellin ja Wilsonin (2005) mukaan puolisoit voivat erota myös tyytyväisyydessään parisuhteen valtaan: vaikka toinen osapuoli olisi tyytyväinen valta-asetelmaan, ei se tarkoita että toinen olisi myös. Voikin olla, että valta-asetelmaan tyytyväinen, mutta kuitenkin väkivaltainen puoliso puolustaa omaa valta-asemaansa puolisoilta, joka yrittää saavuttaa enemmän valtaa. Täten väkivallasta tulee instrumentaalista tässä parisuhteen kontrollitaistelussa. (Rogers ym., 2005.) Keskinen (2005) mukaan onkin tärkeää erotella toisistaan väkivallan ja vallankäytön erilaiset muodot,

mutta myös tarkastella niiden yhteenliittymistä. Parisuhdeväkivalta ei olekaan vain yksittäisiä väkivallantekoja, vaan on laajemmin yhteydessä parisuhteen valtasuhteen epäsymmetrisyyteen (Keskinen, 2005).

Parisuhteessa ilmenevät konfliktit liittyvät olennaisesti suhteen valtarakenteeseen. Kun konflikti ilmenee valtarakenteeltaan epäsymmetrisessä suhteessa, riski väkivaltaan on suurempi kuin valtarakenteeltaan tasa-arvoisessa suhteessa. (Coleman & Straus, 1986.) Väkivaltaisessa suhteessa toistuvat kaavat, kuten kontrollointi ja väkivalta, voivat johtaa tilanteeseen, jota Oksala (2003) nimittää valtasuhteiden lukkiutumiseksi. Valtasuhteiden lukkiutumisen tarkoitetaan voimasuhteiden jäykistymistä tiettyyn toistuvaan epäsymmetriseen kuvioon, jolloin alisteisessa asemassa olevan vastukselle ei ole tilaa. (Keskinen, 2005.) Alisteisessa asemassa olevalla puolisoilla ei parisuhteen valtaan liittyvissä kysymyksissä ole myöskään neuvottelumahdollisuutta, joka tekisi suhteen valtasuhteesta tasa-arvoisen (Mahoney & Knudson-Martin, 2009). Tämän myötä myös toimijuuden käsite tulee tarkasteltavaksi. Toimijuudella viitataan Nussbaumin (2005) lähestymistavan mukaisesti yksilön kykyihin ja mahdollisuuksiin vaikuttaa erityisesti omaa elämää koskeviin asioihin. Virkki (2004) kuvaa Foucault'n (1998) valtakäsitykseen pohjaten yksilön toimijuuden rakentuvan sosiaalisissa suhteissa, minkä vuoksi siinä näyttäytyy myös relatiivisuus: toimijuus muodostuu valtasuhteissa. Kyse onkin siitä, miten valta tuottaa toimijuutta ja miten sosiaaliset järjestykset kietoutuvat yksilölliseen toimintaan, kokemuksiin sekä ajattelu- ja puhetauluihin (Virkki, 2004). Väkivaltaisessa suhteessa tietoisuus tekijän vallasta ja oman vallan puutteesta vähentävät uhrin toimijuutta (Notko, 2011). Tämän lisäksi parisuhdeväkivalta ja sen koettu uhka kaventavat uhrin toimintamahdollisuuksia (Nussbaum, 2005). Pelko ja valta tuottavat myös subjektiivista, jossa painottuu voimattomuus ja myöntyminen puolison tahdolle. Näin vallankäyttö alkaa määrittää suhdetta ja värittää uhrin koko elämäntulkua. (Notko, 2011.)

1.2 Valta ja parisuhteen vuorovaikutus

Valta voi tulla näkyväksi toiselle käytetyissä ilmaisuihin (Malik & Lindahl, 1998), mutta sisäistyessään parisuhteen vuorovaikutukseen siitä voi tulla myös näkymätöntä (Mahoney & Knudson-Martin, 2009). Systemisen lähestymistavan mukaan pariskunnan välisen vuorovaikutuksen voidaan kuvata olevan kehämäistä, jolloin vuorovaikutus nähdään jatkuvana tapahtumaketjuna, jossa toistuvat samat kaavat (Wahlström, 1992). Batesonin (1936) mukaan toisen ihmisen kanssa käyty vuorovaikutus muuttaa yksilön käyttäytymisen normeja. Tällöin muodostuu asetelma, jossa osapuolet vahvistavat tiettyjä toimintamalleja toisissaan. (Wahlström, 1992.) Näin systeemi ylläpitää ja vahvistaa totuttua vuorovaikutuskaavaa. Kun käyttäytymistä säätelevät normit sulautuvat yksilön toimintaan, myös valtasuhde sisäistyy yksilön ajatteluun (Virkki, 2004). Tämän

seurauksena parisuhteessa alisteisessa asemassa oleva osapuoli alkaa mukautua toiseen, oppii mitkä toisen rajat ovat ja pysyy niissä (Mahoney & Knudson-Martin, 2009). Goldner (1998) onkin tehnyt samansuuntaisen havainnon väkivaltaisista suhteista ja todennut, etteivät parit usein kykene tunnistamaan suhteen ongelmallista asetelmaa, joka muokkaa heidän käyttäytymistään.

Vuorovaikutuksen kehämäisyys nostaa keskeiseen rooliin puolisoiden toistensa puheista ja toiminnasta tekemät tulkinnat. Näitä voidaan osaltaan hahmottaa Watzlawickin, Beavinin ja Jacksonin (1967) kuvaamien kommunikaation rakennetasojen kautta. Metakommunikatiivisella tasolla viitataan suhteen tasoon, kun taas sisällöllisellä tasolla viitataan keskusteltavaan aiheeseen sinänsä. Tällöin jokaiseen vuorovaikutuksessa tapahtuvaan viestiin liittyy sekä sisältö että suhdetason kautta se, miten viesti tietyssä kontekstissa tulee tulkita (Watzlawick ym., 1967). Vuorovaikutuksen osapuolten välisen suhteen tila vaikuttaa siis siihen, miten sisältötason viesti tulee tulkita. Tämän vuoksi voidaan todeta, että erityisesti väkivaltaisessa suhteessa väkivallan kokemukset vaikuttavat toisen puheesta tehtyihin tulkintoihin.

1.3 Pariterapia parisuhdeväkivallan interventiona

Pariterapia on pariskunnille tarkoitettu terapiamuoto, josta haetaan apua suhteen ongelmiin, kuten ongelmanratkaisun ja kommunikaation ongelmiin, valtataisteluihin ja väkivaltaan (Gurman & Fraenkel, 2002). Parisuhdeväkivallan hoidossa pariterapian pääasiallisena tarkoituksena on auttaa tekijää luopumaan väkivaltaisesta käyttäytymisestä sen kaikissa muodoissa, ei pelastaa suhdetta (Antikainen, 1999). Pariterapia väkivallan hoitomuotona mahdollistaa suhteen tarkastelemisen sen kaikilta näkökulmilta, mikä puolestaan lisää hoidon mahdollisuuksia onnistua (Hintikka, 1999). Pariterapiassa voidaan myös käsitellä parisuhteen dynamiikkaa ja tilanteiden kärjistymisen prosessia (Whitaker, Haileyesus, Swahn & Saltzman, 2007). Sen välttämättömänä ehtona on, että molemmat osallistuvat terapiaan vapaasta tahdostaan (Bograd & Mederos, 1999) ja että väkivaltaa suhteessa ei enää ole (Antikainen, 1999). Mikäli pariterapiaan päädytään, on tärkeää minimoida väkivallan riski ja työskennellä turvallisuus edellä (Bograd & Mederos, 1999).

Feministiset terapeutit ovat kohdistaneet parisuhdeväkivallan systeemiseen pariterapeuttiseen hoitoon kritiikkiä, sillä se sisältää riskin väkivallan vastuun hämärtymisestä ja uhrin vastuuttamisesta (Hintikka, 1999). Lisäksi pariterapian riskinä on nähty terapiatyöskentelyn fokuksen hämärtyminen väkivallan hoidosta suhteen hoitoon (Antikainen, 1999). Parisuhdeväkivallan ja vallankäytön ilmiöiden tieteellinen luonne asettaakin haasteita niiden systeemiterapeuttiselle lähestymiselle, mutta se on kuitenkin mahdollista tietynlainen lineaarisuus mielessä pitäen (Dell, 1989). Bateson (1972) määrittelee vallan ja väkivallan tieteellisesti lineaarisen kausaliteetin ilmiöiksi, joita ei voi olla systeemissä (Dell, 1989). Kuitenkin Dellin (1989) mukaan lineaarisuuden puuttuminen

systeminäkökulmasta tekee siitä rajoitteellisen, sillä se ei kykene tarkastelemaan vallan määrittelyä kokemuksen tasolla. Jotta voidaan tunnistaa lineaarisen kausaliteetin ilmiöt myös sirkulaarisessa interaktiossa tapahtuviksi, Dellin (1989) mukaan systeeminen ja lineaarinen ajattelu tulee yhdistää. Tällöin valta voidaan nähdä sisäistyneenä sirkulaariseen vuorovaikutukseen, jossa puoliset reagoivat ja vaikuttavat toinen toisiinsa. Dell erottaa kuitenkin väkivallan sirkulaarisesta interaktiosta toteamalla sen olevan lineaarista: väkivallan taustalla voi näkyä sirkulaarinen interaktio, mutta väkivallan teko itsessään on lineaarisesti nähty ja koettu eli täysin tekijän vastuulla. Tällaisessa systeemissä näkökulmassa tuodaan esiin konteksti ja sirkulaarisuus, mutta on tärkeää painottaa, että vastuuta väkivallasta ei jaeta. (Dell, 1989.) Myös Flaskas ja Humphreys (1993) kontrastoivat tätä Batesonin ajatusta Foucault'n valtakäsitykseen pohjaten ja valottavat vallan teoreettista käsitystä perheterapiassa uudella tavalla. Foucault näkee vallan interaktionaalisena ja kuvaa sen esiintyvän sosiaalisissa suhteissa. Keskeinen anti Foucault'n työllä onkin ajatus vallasta relationaalisena ilmiönä ja tarve tarkastella sitä siinä kontekstissa, jossa se esiintyy. (Flaskas & Humphreys, 1993.) Myös tämä näkemys puoltaa vallan pariterapeutista lähestymistä.

Pariterapiatilanne on monitoimijainen ja sen tekee erityislaatuiseksi se, että mukana ovat sekä väkivallan tekijä että sen uhri. Pariterapiassa uhria autetaan pääsemään henkisesti takaisin jaloilleen (Antikainen, 1999). Uhrin puhetta voidaan terapiassa vahvistaa huolten ja kokemusten validoinnin kautta, ja näin mahdollisesti lisätä uhrin toimijuutta (Stith & McCollum, 2011). Antikainen (1999) korostaa, että parisuhdeväkivallan pariterapiassa on läsnä paitsi parisuhteen ongelmat, myös tekijän väkivaltaisuus, josta vain hän on vastuussa. Merkityksellistä siis on, että vastuu väkivallasta ei hämärry työskentelyn aikana. Väkivallan pariterapiassa väkivaltaa ei pidetäkään suhdeongelmana, vaan väkivaltaisen ihmisen ongelmana. Terapeutin onkin otettava selkeä väkivallan tuomitseva kanta, ettei tuomitsemattomuutta tulkita väkivallan implisiittiseksi hyväksymiseksi. Väkivallasta luopumista on siis pidettävä terapian fokuksena. (Antikainen, 1999.)

Pariterapiaa on kritisoitu parisuhdeväkivallan hoitona muun muassa siihen liittyvien turvallisuuskysymysten takia (Vall, Seikkula, Laitila, Holma & Botella, 2014). Pariterapian on kuvattu lisäävän etenkin naisten turvattomuuden tunnetta, minkä vuoksi puoliset eivät välttämättä puhu avoimesti, kerro pelosta tai saattavat vähätellä riskiä (Bograd & Mederos, 1999). Tekijöiden puheen tulkinta on myös koettu vaikeaksi, sillä totuus on vaikeaa erottaa manipuloinnista (Bograd & Mederos, 1999), mikä voi osittain selittää sitä, että pariterapian on kuvattu olevan uusi mahdollisuus puolison vallankäytölle (Stith & McCollum, 2011). Ennen terapian aloittamista tuleekin aina arvioida tapauskohtaisesti, onko pariterapia kyseiselle parille turvallinen parisuhdeväkivallan hoitomuoto (Bograd & Mederos, 1999).

1.3.1 Vallankäytön pariterapeuttinen käsittely

Pariterapiaistunnon vuorovaikutusta voi tarkastella Markovan (1990) kuvauksen mukaisesti monologisen ja dialogisen dialogin kautta. Monologinen dialogi muodostuu henkilön omien tunteiden, näkemysten ja kokemusten kuvauksista sekä puhejaksoista, joissa puheesta jäävät muut keskustelun osapuolet vähälle huomiolle. Tällöin henkilö ei odota täydentäviä vastauksia tai kommentteja puheeseensa, vaan on keskittynyt enemmän sisäiseen monologisiin itsensä kanssa. (Haarakangas, 1997.) Tällaisella puheella voi olla pyrkimys vakuuttaa muut osapuolet omasta kannasta (Seikkula & Arnkil, 2005). Linellin (1998) kuvauksen mukaan dialogisella dialogilla taas tarkoitetaan keskustelua, jossa näkökulmien kohtaamiset tuovat esille uusia mahdollisuuksia (Haarakangas, 1997). Kun osapuolet löytävät yhteisen tavan puhua ja ovat valmiita kuuntelemaan ja ymmärtämään toisten näkökulmia sekä myös mahdollisesti muuttamaan omia näkemyksiään, muodostuu yhteinen ymmärrys (Haarakangas, 1997; Seikkula & Arnkil, 2005).

Vallankäytön prosessia voi havaita tarkastelemalla parin keskinäistä vuorovaikutusta ja käyttäytymistä, kuten puheen keskeyttämistä ja puheen määrän jakautumista (Malik & Lindahl, 1998). Pariterapiassa puheen vuorottelun ja sisältöjen säätely voikin olla merkittävä terapeuttinen interventio, jolla terapeutti rikkoo ja uudelleen jäsentää ongelmia tuottavaa vuorovaikutuksen kehää. Kysymällä sekä muotoilemalla uudelleen puolisoitten puhetta keskustelussa voidaan saavuttaa uusia näkökulmia parisuhteen tapaan keskustella. (Kurri, 2012.) Olennaista onkin se, mikä tässä hetkessä on sellaista, mikä pitkittää ongelman olemassaoloa ja mitä muutoksen tuottamiseksi voidaan tehdä (Watzlawick, Weakland & Fisch, 1979).

Kurri (2005) kuvaa terapeuttisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa moraalista positiointia tapahtuvan asiakkaiden puhekäytännöissä. Tätä kuvataan moraalisen neuvottelun käsitteellä. Puheellaan asiakkaat positioivat itsensä vastuuseen tai vastuun ulkopuolelle suhteessa käsiteltävään asiaan, joko terapian aikana tai tilanteissa, jotka tapahtuvat terapian ulkopuolella. Nämä positiot tulevat usein uudelleenneuvoteltaviksi terapiaistunnoissa. Vastuun jakaminen on siten diskursiivinen ilmiö, joka tapahtuu keskustelussa. Myös yksilön toimijuuden diskurssi on läsnä terapeuttisessa vuorovaikutuksessa ja se voidaan nähdä keskeisenä vastuun tuottamisessa ja sen ottamisessa. (Kurri, 2005.) Kurri ja Wahlström (2007) ovat todenneet asiakkaiden kieltävän henkilökohtaista vastuuta teoistaan toimijuutta vähentävällä puheella ja selonteoilla, eli antamalla syytä toiminnalleen. Näin puhuja voi hallita omaa moraalista positiotaan ja oikeuttaa toimintaansa. Moraalisesti latautuneen ilmiön äärellä työskenneltäessä tulee huomioida myös yksilön tarve suojella kasvojaan. (Kurri & Wahlström, 2007.) Kasvoilla tarkoitetaan yksilön itsestään välittämää kuvaa muille, jota hän pyrkii kasvotyöllä ylläpitämään (Goffman, 1955). Esimerkiksi toimijuutta ohentava puhe voi toimia kasvoja ylläpitävänä toimintana (Kurri & Wahlström, 2007). Psykologisia ja terapeuttisia elementtejä ei siis

voida erottaa moraalisisista ulottuvuuksista, jotka ovat väistämättä läsnä terapiavuorovaikutuksessa (Kurri, 2005).

Kuten aiemmin todettu, parisuhdeväkivallan parissa työskenneltäessä tekijän ja uhrin tunnistaminen on välttämätöntä (Bograd & Mederos, 1999). Tarkasteltavaksi tuleekin se, miten osapuolten toimijuuksia tuotetaan diskursiivisten käytäntöjen kautta ja mihin toimijuus sijoittuu tuottavan vallan verkossa. Väkivallan tekijän subjektiuden tunnistaminen on toimijaksi nimeämistä. (Ronkainen, 2008.) Väkivallan tekijöillä on usein haasteita tunnistaa väkivallan tekeminen omaksi ongelmaksi, mikä näkyy myös heidän puheessaan (Nyqvist, 2001; Partanen, 2008). Koska vallankäyttö väkivallan muotona voi olla vaikeaa tunnistaa (Notko, 2011), voi vallankäytön subjektiuden tunnistaminen olla vielä haastavampaa kuin fyysisen väkivallan kohdalla. Haasteen tähän luokin väkivallan määrittely subjektiivisena tunteena uhasta, jolloin se ei ole välttämättä objektiivisesti havaittavissa, vaan tunneprosessi tapahtuu parisuhteen välittömässä vuorovaikutuksessa (Nyqvist, 2001).

Pariterapiassa läsnä ovat väkivallan myötä myös luottamukseen liittyvät kysymykset. Husso ja Virkki (2008) ovat kuvanneet luottamuksen perustuvan oletuksiin rehellisyydestä ja yhtenevistä pyrkimyksistä, minkä seurauksena luottamus johtaa itsen paljastamisen kautta myös mahdollisuuteen haavoittua. Luottamus myönteisenä tulevaisuuteen suuntautumisena edellyttää siis riskin ottamista, mutta toisaalta mahdollistaa samalla toiminnan riskeistä ja epävarmuuksista huolimatta. Parisuhdeväkivalta haavoitetuksi ja satutetuksi tulemisen kokemuksena kuitenkin rikkoo tätä luottamusta. (Husso & Virkki, 2008.) Kirkwoodin (1993) mukaan vallan ja kontrollin kokemukset heikentävät uhrin toivoa paremmasta (Perttu, 2002b). Parisuhteen ymmärtämisen ja jäsentämisen edellytyksenä pidetään näiden haavoitetuksi ja satutetuksi tulemisen kokemusten huomioon ottamista. Luottamussuhde voi myös auttaa ymmärtämään, mikä pitää kiinni parisuhteessa puolison väkivaltaisuudesta huolimatta. (Husso & Virkki, 2008.)

1.3.2 Interventiivinen haastattelu terapeutin käsittelyn työkaluna

Karl Tommin kehittämän interventiivisen haastattelun taustalla vaikuttavat niin Batesonin kuin Maturanankin ajatukset, minkä lisäksi Tomm integroi teoriaansa myös Milanon työryhmän periaatteita sekä Pearcen ja Cronenin (1980) CMM-mallia (Coordinated Management of Meaning) (Strong, Sutherland, Couture, Godard & Hope, 2008). CMM-malli kuvaa merkitysten rakentuvan sosiaalisen toiminnan kautta ja siinä ihmisten välinen kommunikointi nähdään kehämäisenä prosessina, jossa merkitykset muodostuvat, säilyvät ja muuttuvat (Wahlström, 1992). Tämän vuorovaikutuksen refleksiivistä rakentumista kuvaavan teorian Tomm yhdisti kuvaamaan terapiaprosessia (Strong ym., 2008). Interventiivisen haastattelun perustana on Tommin näkemys

toisen asteen perspektiivistä perheterapiaan, jossa terapeutti nähdään osana terapeuttisen havainnoinnin systeemiä, sen sijaan että terapeutti nähtäisiin objektiivisena seuraajana, joka arvioi perhettä ulkopuolelta. Nähdään siis, että terapeutin näkemyksillä on merkitystä asiakkaiden käyttäytymiseen ja perheen sisäisiin vuorovaikutusmalleihin, minkä seurauksena kaikki terapeutin toimet voidaan nähdä interventiona. (Strong ym., 2008; Tomm, Mattila & Jakobson, 1988.)

Tommin (1988) mallin mukaan kaikkien terapeutin esittämien kysymysten voidaan nähdä nojautuvan tiettyihin ennako-oletuksiin. Terapeutin ennako-oletukset voidaan asettaa jatkumolle, joka perustuu Batesonin tutkimuksiin mentaalisten prosessien luonteesta. Jatkumon toisessa päässä ovat lineaariseen- tai syy-seuraus -ajatteluun perustuvat oletukset ja toisessa päässä sirkulaariset oletukset. Terapeutin kysymyksiä voidaan jaotella myös kysymyksen sisältämän intention mukaan. Orientoitumiskysymyksissä terapeutti pyrkii lisäämään omaa ymmärrystään eli orientoitumaan asiakkaiden tilanteeseen. Vaikuttamiseen tarkoitetuissa kysymyksissä intentiona on puolestaan laukaista asiakkaissa terapeutista muutosta. Kysymyksen ennako-oletus ja tarkoitus muodostavat kumpikin oman jatkumonsa, joiden ajatellaan muodostavan nelikentän, johon sijoittuvat terapeutin esittämät neljä erilaista kysymystyyppiä: lineaariset, strategiset, sirkulaariset sekä refleksiiviset kysymykset. (Tomm ym., 1988.)

Tomm (1988) määrittelee kysymykset seuraavasti. Lineaarisilla kysymyksillä terapeutin intentio on lisätä omaa ymmärrystään pariskunnan vuorovaikutukseen ja orientoitua tilanteeseen. Strategisilla kysymyksillä terapeutti puolestaan pyrkii muuttamaan asiakkaidensa ajattelua ja käyttäytymistä spesifillä tavalla toimivampaan suuntaan. Lisäksi taustalla on terapeutin ennako-oletus siitä, että jotain tulee muuttua. Näiden kysymystyyppien taustalla ovat lineaariset oletukset mentaalisten ilmiöiden luonteesta. Sirkulaarisilla kysymyksillä terapeutti pyrkii muodostamaan käsitystä perheen tilanteesta. Kysymykset pyrkivät tuomaan esiin kehämäisiä vuorovaikutussuhteita muun muassa henkilöiden, tekojen, havaintojen, tunteiden, ajatusten ja uskomusten välillä. Refleksiivisen kysymyksen esittämisen taustalla on puolestaan pyrkimys terapeuttisen muutoksen laukaisemiseen asiakkaissa. Lisäksi niiden tarkoitus on herättää osapuolet pohtimaan tekojensa ja havaintojensa vaikutuksia sekä harkitsemaan uusia valinnan vaihtoehtoja. Sirkulaariset ja refleksiiviset kysymykset perustuvat systeemiin oletuksiin mentaalisten ilmiöiden luonteesta. Näiden kysymysten myötä asiakkaita voidaan auttaa tulemaan tietoisiksi negatiivisten vuorovaikutuskuvioiden sirkulaarisesta luonteesta, näkemään ongelmallisen ilmiön uudesta näkökulmasta sekä avaamaan silmiä uusille ajattelu- ja käyttäytymismalleille. (Tomm ym., 1988.)

1.4 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tavoitteenamme on tutkia, miten puoliset keskustelevat pariterapiassa vallankäytöstä ja millaisia vallankäytön terapeutista käsittelyä haastavia puolisoitten puhetapoja keskusteluissa esiintyy. Vallankäytön keskusteluissa puolisoitten tavat puhua aiheesta ilmentävät heidän kokemustaan suhteen vallankäytön problematiikasta, jolloin terapiakeskusteluissa puolisoitten puhetapojen kautta läsnä ovat sekä tekijän että uhrin tavat hahmottaa suhteen tila. Tämän myötä puolisoitten välinen vuorovaikutus voi luoda haasteita myös terapeutiselle käsittelylle. Lisäksi tutkimme, miten terapeutti osallistuu vallankäyttöä käsitteleviin keskusteluihin ja pyrkii viemään tätä käsittelyä eteenpäin. Terapeutin esittämien kysymysten tarkastelu pohjautuu interventiivisen haastattelun malliin, jonka kautta tutkimme terapeutin osallistumista vallankäytön käsittelyyn. Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

1. Millaiset puolisoitten puhetavat haastavat vallankäytön terapeutista käsittelyä?
2. Miten terapeutti pyrkii tavoittamaan vallankäytön problematiikkaa ja miten terapeutin esittämät kysymykset vievät tätä käsittelyä eteenpäin?

2 AINEISTO JA MENETELMÄT

2.1 Aineisto ja osallistujat

Pro gradu -tutkielmamme on osa Jyväskylän yliopiston Psykoterapian opetus ja tutkimusklinikan Pariterapia parisuhdeväkivallan ehkäisemisen keinona -projektia, jonka aineisto on kerätty vuosilta 2009-2015. Tutkimuksemme aineisto koostui näistä psykoterapiaklinikalla toteutuneista ja nauhoitetuista pariterapiaistunnoista. Tutkimukseen osallistui yhteensä 17 pariskuntaa, joista tutkimustamme varten oli saatavilla 14 parin istunnot. Projektin tavoitteena on tarkastella, miten parisuhdeväkivaltaa kohdataan pariterapiatapaamisissa, miten eri keskustelukäytännöt vaikuttavat eri osapuolten kokemuksiin pariterapiakäynneistä ja tuoda näkyväksi parisuhdeväkivallan käsittelyn erityispiirteet (Holma, Laitila & Seikkula, 2009). Tutkimus toteutettiin monikeskustutkimuksena, johon osallistuivat Suomen mielenterveysseuran Koulutuskeskuksen psykoterapiaklinikka (Helsinki), Setlementti Naapurin perheväkivaltaklinikka (Tampere), Jyväskylän perheneuvola, Keski-Suomen seurakuntien perheasiainneuvottelukeskus ja Jyväskylän yliopiston Psykoterapian opetus- ja tutkimuslinikka yhteistyössä kriisikeskus Mobilen kanssa, Helsingin kaupungin sosiaalivirasto sekä Eteläinen A-klinikka, Kampin toimipiste.

Tutkimuksemme aineistoksi valikoitui kahden parin istunnot, sillä niistä oli saatavilla kuvallista tallennetta ja vallankäyttö oli terapiaistuntojen keskusteluissa keskeisenä teemana. Aineistomme molemmat parit olivat olleet avioliitossa useamman vuosikymmenen ajan. Toisella parilla fyysistä väkivaltaa luonnehtivat toisinaan ilmenevät miehen tekemät lievät puolisoon kohdistuvat koskemattomuuden loukkaukset. Henkistä väkivaltaa oli naisen kokemuksen mukaan ollut pitkään ja pari oli hakenut apua naisen aloitteesta. Myös toinen pari hakeutui terapiaan naisen aloitteesta. Heillä fyysinen väkivalta ilmeni miehen puolelta keholla rajoittamisella ja estämisellä, minkä uhkaavuutta nainen oli kokenut puolisoiden välisen fyysisen kokoeron lisäävän. Henkistä väkivaltaa heillä oli ollut muutaman vuoden ajan. Molempien parien hakeutuminen terapiaan naisen kokeman vallankäytön vuoksi muodostaa lähtöasetelman, jossa mies näyttäytyy tekijänä ja nainen uhrina. Näillä pareilla fyysisen väkivallan vähäisyyden vuoksi terapiatyöskentelyssä oli tilaa vallankäytön käsittelemiselle, minkä myötä parien terapiaprosessit tarjosivat kattavasti aineistoa vallankäytön keskusteluista.

2.2 Analyysimenetelmä

Tutkimuksessamme käytimme analyysimenetelmänä diskurssianalyysia, johon yhdistimme ajatuksia diskursiivisesta psykologiasta ja keskusteluanalyysista. Sosiaaliseen konstruktionismiin pohjautuen diskurssianalyysi voidaan nähdä väljänä teoreettisena viitekehyksenä, jossa kielenkäytön nähdään muotoutuvan sosiaalisissa prosesseissa ja rakentavan sosiaalista todellisuutta (Jokinen, Juhila & Suoninen, 2016; Pynnönen, 2013). Diskursiivinen psykologia puolestaan käsittelee jokapäiväisessä kanssakäymisessä esiintyviä psykologisia ilmiöitä ja tulkitsee niitä sosiaalisen konstruktionismin mukaisesti diskursiivisina, puheessa rakentuvina toimintoina (Potter, 2012). Koska diskurssianalyysiin on mahdollista soveltaa sukulaistraditioiden piirissä kehittyneitä käsitteitä ja ideoita (Jokinen, 2016a), hyödynnämme analyysissamme myös keskusteluanalyysistä johdettua ajattelua, jotta myös vuorovaikutuksen rakentumisen tarkasteleminen mahdollistuu (Peräkylä, Antaki, Vehviläinen & Leudar, 2008).

Jokisen ja kollegoiden (2016) mukaan diskurssintutkimus perustuu funktionaaliseen kielikäsitteeseen, jolloin kielen tilanteisuus ja se mitä kielellä tehdään korostuvat. Funktionaalisuudella viitataan myös siihen, että kaikilla lausumilla rakennetaan todellisuutta väittämällä siitä jotain, jolloin on mielenkiintoista, mitä kielenkäyttäjä lausumallaan tekee ja tuottaa. Puheella on siis erilaisia funktioita eli tarkoitettuja tai tarkoittamattomia seurauksia, joilla ihminen tietoisesti tai tiedostamattaan pyrkii tiettyyn päämäärään. (Jokinen ym., 2016.) Potterin ja Wetherellin (1999) mukaan nämä puheen funktiot tuottavat vaihtelevia tapoja eli variaatiota puhua samasta asiasta eri tilanteissa. Kielen variaatio näkyy erilaisina puhetapoina eli diskursseina, joilla pyritään tietyn

funktion toteuttamiseen tietyssä kontekstissa. Nämä puhettavat voivat olla myös keskenään kilpailevia (Jokinen ym., 2016), jolloin jopa saman puheenvuoron aikana saattaa ilmetä erilaisia puhetapoja, jotka toteuttavat puheessa tiettyä funktiota. Puheen kohteena olevasta asiasta ihmisille muodostuu erilaisia käsityksiä eli tulkintakehyksiä, joita ilmennetään erilaisin diskurssein. (Potter & Wetherell, 1999.) Diskurssin käsite on kirjallisuudessa ja keskusteluissa paljon käytetty termi ja kantaa siten mukanaan rasisetta. Diskurssin ja puhettavan käsitteet ovat lähellä toisiaan ja ne voidaan molemmat määrittellä säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemeiksi, jotka sekä rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä että rakentavat sosiaalista todellisuutta. (Jokinen ym., 2016.) Tästä syystä viittaamme puhekäytäntöihin puhettapojen käsitteellä, koska myös se soveltuu kielenkäytön vaihtelevuuden yksityiskohtaiseen tarkasteluun.

Puhe tapahtuu aina jossain kontekstissa. Kontekstilla eli tapahtumatilanteella tarkoitetaan sitä, että analysoitavaa toimintaa tarkastellaan tietyssä paikassa ja ajassa, johon tulkintaa pyritään suhteuttamaan. (Jokinen ym., 2016.) Sen keskeisiä ulottuvuuksia ovat välitön sosiaalinen ja kielellinen toiminta sekä toimijat ja fyysinen ympäristö. Kontekstin analyysin kautta voidaan tarkastella, millaisia toimijuuksia tilanteessa on ja syntyy, miten kieli toimii ja mikä on mahdollista ja mahdotonta tehdä. (Pietikäinen & Mäntynen, 2009.) Ihmiset tekevät itseään ymmärretyksi toisilleen selonteolla, joilla tarkoitetaan tarkastelun kohteena olevia kuvauksia. Selontekojen kautta kuvautuu ihmisten käsitys sosiaalisesta todellisuudesta, uskomuksista ja muista subjektiivisista näkemyksistä. (Suoninen, 2016a.) Kun selonteot syntyvät vuorovaikutuksessa, muut osapuolet vaikuttavat siihen, millaisiksi ne muotoutuvat molemminpuolisten odotusten ja oletusten perusteella. Lisäksi se, miten tilanteessa kieltä käytetään, vaikuttaa sekä puheena oleviin asioihin ja tilanteeseen, että puhujan ja kuuntelijan välisiin suhteisiin. (Pietikäinen & Mäntynen, 2009.) Vuorovaikutuksen eteneminen on keskeistä merkitysten muotoutumisessa, jolloin puheenvuorot tulee analysoida suhteessa kyseisen keskustelun kulkuun sekä tarkastella sitä, miten puheenvuorot sijoittuvat aiemmin sanottuun (Suoninen, 2016b). Siispä terapian keskusteluvuorovaikutuksen yksityiskohtainen analyysi mahdollistaa kunkin keskusteluun osallistujan diskursiivisten toimien potentiaalisen merkityksen tarkastelun kontekstissaan (Schegloff, 1997). Yhdistämällä analyysiin keskusteluanalyttistä otetta mahdollistuu vuorovaikutuksen ja sitä rakentavien puhettapojen tarkasteleminen. Lisäksi saadaan näkyväksi, miten osallistujat asettuvat tai eivät asetu samalle kannalle niitä tuottaessaan. (Peräkylä ym., 2008.)

2.3 Tutkimuksen etiikka

Tutkimuksen aineisto on yliopiston eettisen lautakunnan hyväksymä. Tutkittavat ovat saaneet informaation tutkimuksesta ja sen toteuttamisesta. Tutkimukseen osallistuneet pariskunnat ovat

antaneen kirjallisen suostumuksensa istuntojen tallentamiseen ja niiden tutkimuskäyttöön. Tutkimuksen aineistoa on säilytetty ja käsitelty ainoastaan Jyväskylän yliopiston Psykoterapian opetus- ja tutkimuslinikalla sijaitsevilla suljetuilla tiloilla tutkittavien yksityisyyden suojaamisen takaamiseksi.

2.4 Aineiston analyysi

Aloitimme tutkimuksen aineiston kokonaisvaltaisella läpikäymisellä katsomalla saatavilla olevien projektiin osallistuneiden parien videoituja istuntoja. Tutustumisen aikana mielenkiinnon kohteeksi nousi parisuhteen vallankäyttö ja siitä käytävät keskustelut. Kahden parin terapiaistunnoilla vallankäyttö oli selkeästi keskustelujen pääteemana, minkä vuoksi valitsimme näiden parien terapiaprosessit kattavan tarkastelun kohteeksi. Teimme muistiinpanoja pariskunnan vallankäyttöä käsittelevistä keskusteluista ja näiden pohjalta valitsimme tarkempaan tarkasteluun istunnot, joista koimme saavamme monipuolisesti materiaalia vallankäytön terapeuttiseen käsittelyyn liittyen. Tämän myötä esiin nousivat vallankäytön keskusteluissa ilmenevät puolisojen puhuvat, jotka näyttivät haastavan vallankäytön terapeuttista käsittelyä. Myös terapeutin rooli näiden puhetapojen sävyttämissä keskustelussa osoittautui kiinnostavaksi.

Tunnistimme aineistosta sellaisia puhetapoja, joiden esiintyessä terapeuttinen käsittely näyttäytyi haasteellisena eikä vuorovaikutus ollut käsittelyä eteenpäin vievää. Näistä puhetavoista valitsimme tutkimukseemme ne puhuvat, jotka korostuivat toistuvalla esiintymisellään parien terapiakeskusteluissa. Käsittelyä haastavia puhetapoja tarkasteltaessa teemoitimme ne aineistolähtöisesti. Muodostimme vallankäytön käsittelyä haastavista puhetavoista neljä luokkaa, jotka edustivat parhaiten vallankäytön keskusteluissa esiintyvää puhetta. Tämän jälkeen valitsimme aineistosta keskusteluotteita, joissa nämä puolisojen puhuvat näyttäytyivät selvimmin ja edustivat parhaiten kyseistä luokkaa. Tämän lisäksi tarkastelimme terapeutin osallistumista keskusteluun näiden tunnistamiemme puhetapojen yhteydessä. Peilasimme terapeutin käyttämiä kysymyksiä interventiivisen haastattelun malliin ja tarkastelimme kysymysten herättämiä vaikutuksia puolisojen puheessa. Näiden kysymysten ohella tarkastelimme myös muita terapeutin toimia, joilla vallankäytön terapeuttista käsittelyä pyrittiin viemään eteenpäin.

Tutkimuksessamme videotallenneaineisto mahdollisti terapiaistuntojen vuorovaikutuksen monipuolisen tarkastelun. Olemme pyrkineet tuomaan tutkimustuloksemme kattavan analyysin kautta ymmärrettäviksi ja keskustelun todellista kulkua kuvaaviksi. COVID-19-pandemian rajoitustoimien takia emme väliaikaisesti päässeet tutkimusaineiston pariin, minkä vuoksi tutkimuksemme analyysi pohjautui pitkään viimeistelemättömiin litteraatioihin. Saatuamme luvan yksilötyöskentelyyn Psykologian laitoksen tiloissa kykenimme viimeistelemään litteraatiot, sekä

täydentämään analyysiamme. Viimeinen analysointikerta mahdollisti analyysin rikastuttamisen ja myös nonverbaalisen viestinnän huomioimisen.

3 TULOKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaiset puolisoiden puhettavat haastoivat vallankäytön terapeutista tarkastelua ja käsittelyä pariterapiaistuntojen aikana ja miten terapeutti pyrki tavoittamaan vallankäytön problematiikkaa ja viemään käsittelyä eteenpäin. Löysimme aineistostamme neljä vallankäytön käsittelylle ominaista terapeutista käsittelyä haastavaa puhetapaa. Nimesimme nämä seuraavasti: vastakkaisia näkemyksiä konstruoiva puhe, vuorovaikutuksen totuttua kaavaa toistava puhe, toimijuutta ja vastuuta siirtelevä puhe sekä vakuuttamispuhe vastauksena epäluottamuspuheeseen. Nimeämisen perusteena oli se, millaiset puolisoiden puhettavat muodostuivat vallankäytön terapeutista käsittelyä haastaviksi.

Esittelemme tutkimuksemme tulokset käymällä läpi puhetapoja havainnollistavat aineistolainaukset. Anonymiteetin turvaamiseksi olemme pseudonymisoineet tutkimushenkilöt ja poistaneet keskusteluotteista mahdolliset tunnistetiedoiksi muodostuvat seikat. Lisäksi parien anonymiteetin suojaamiseksi emme ole erotelleet kumman parin terapiaprosessista kukin aineisto-ote on, sillä tutkimuskysymysten kannalta tämä tieto ei ollut olennainen. Olemme kuitenkin ilmoittaneet, miltä istunnolta kukin ote on löydettävissä. Otteiden yhteydessä on myös esitetty aika, joka määrittelee otteen ajallisen sijainnin terapiaistunnolla. Litterointirivit on merkattu analyysin seuraamisen helpottamiseksi. Litteraatioissa on käytetty merkintöjä kuvaamaan keskustelun osallistujia seuraavasti: naisiasiakas (N), miesiasiakas (M), terapeutti (T), toinen terapeutti (T2). Lisäksi puheenvuorojen sisällä nämä merkinnät korvaavat puheessa esiintyneet nimet. Muita käytettyjä litteraatiomerkkejä ovat:

(2)	tauko, jonka kesto sekunteina
(.)	0.5 sekuntia lyhyempi hiljaisuus
[]	hakasulkeet: päällekkäispuhunnan alkamis- ja päättymiskohta
°hiljaa°	hiljaisella äänellä sanottu kohta äänekäs alleviivaus: äänteen painottaminen
↑	äänenerkkeuden nousu
↓	äänenerkkeuden lasku
teks-	(tavuviiva) sanan keskeyttäminen
hhh	kuuluva uloshengitys
TEKSTI	kovaääninen puhe
<u>teksti</u>	korostava puhe
(...)	tekstiä jätetty välistä pois
(())	(kaksoissulut) purkajan huomioita

3.1 Vastakkaisia näkemyksiä konstruoiva puhe

Vastakkaisia näkemyksiä konstruoivaksi puheeksi nimesimme puheen, joka ilmensi puolisoiden vastakkaisia näkemyksiä suhteessa toisiinsa. Otteet havainnollistivat, miten puoliset pitäytyivät kumpikin kiinni omissa näkökulmissaan ja kärjistävin retorisin keinoin korostivat omaa näkemystään siten, ettei se ollut keskustelussa muiden osapuolten kiistettävissä. Tällainen puhe ei jättänyt tilaa toisen kokemukselle, vaan keskustelu rakentui kilpailevien totuuksien taisteluksi. Puhetapa haastoi yhteisen ymmärryksen löytämistä vallankäytön keskusteluissa. Puolisoiden vastakkaiset näkemykset näyttäytyivät erityisesti siinä, kumpaa pidettiin parisuhteen valtaa pitävänä osapuolena. Lisäksi puolisoiden eriävät käsitykset vallankäytöstä ja erimielisyys sen määrittelystä tulivat esiin puolisoiden puhetavoissa ja muodostuivat terapeutista käsittelyä haastaviksi. Oman näkökulman korostaminen näyttäytyi paikoittain myös terapeutteihin vetoamisena. Tällaisen puheen yhteydessä terapeutti pyrki tuomaan esiin puolisoiden näkemyksiä ja niiden eroavaisuuksia.

Ote 1. Istunto 2. (00:07:13-00:08:13)

1	N	--muttaniin mä en ole siihen rakenteeseen tyytyväinen että mun täytyy niinkun (.) jotenkin niinkun (1)
2		siis elää pelon alla
3	T	mmh (2) ja (.) tarkottaaks toi sitä että sun täytyy tehdä niinkun niitten M toiveitten
4	N	
5	T	[jooo]
6	N	[vaatimusten mukaisesti]
7	T	[joo (.) joo]
8	N	enemmän kuin sä haluisit
9	T	nii
10	N	et se ei oo tasapuolista
11	T	nii niinku mä sanon että mä niinku aattelen (.) siis sen toisen pään kautta niinku asiat [mm]
12	N	niin kyllä mä niinku (.) vieläkin niinku aattelen että emmä sillee niinku ((epäselvä kohta))
13	M	((naurahtaa)) pyh musta tuntuu että sä puhut °paskaa nyt ihan koko ajan°
14	N	nii mutta
15	M	[ku ei sähän teet] juuri niin kun sää (.) haluat (2) meillä on ollu hyvä kaksiviikkoinen ihan mutta (.)
16		mutta tuota (.) sä teet just niinku ja säähän määrääät ketkä tulee meidän juhliin ja ↓ tuollee
17	T	sulla on aivan ↓ erilainen
18	M	[täysin]
19	T	[käsitys tästä]
20	M	täysin (.) täysin
21	T	sä et näe että sä olisit niin kuin (1) määräisit asioita kotona
22	M	mut on jyrätty ihan ihan lokaan ihan ihan (.) mä oon menettäny jopa itse- (.) arvostuksen että tuota

Nainen ilmaisi otteen alussa tyytymättömyytensä parisuhteen valtarakenteeseen. Terapeutti pyrki sirkulaarisella kysymyksellään tarkentamaan naisen kuvausta vallan jakautumisesta miehelle, kontrastoi tätä naisen tahtoon ja identifioi näin naisen toiveen muutoksesta (rivit 3, 5, 7, 9). Nainen kuvasi kokemustaan miehen kontrolloinnin vaikutuksista hänen toimintaansa (rivit 10, 12). Tämä sai miehen liittymään terapeutin ja naisen väliseen keskusteluun, ja alatyylisiä ilmaisuja käyttäen hän leimasi naisen puheen "paskapuheeksi" (rivi 13). Miehen naurahdus puheenvuoron alussa teki

vakuuttavuutta miehen puheeseen, luoden naisen puheesta kuvaa jopa huvittavana. Terapiassa kotitilannetta reflektoidessa miehen kärkkäät ilmaukset ja kirjava retoriikka toimivat keinona positoida itseään vastakkaiseen näkökulmaan puolison kanssa ja pysyä omassa näkökulmassa. Tällaisen ilmaisun käyttäminen institutionaalisessa tilanteessa kyseisen kontekstin keskustelunormien vastaisesti viesti voimakkaan affektin heräämisestä tässä vallankäytöstä keskusteltaessa. Toisaalta toisen vaijentaminen ja näkemyksen kyseenalaistaminen kirjavin ilmauksin oli vallankäyttöä tässä tilanteessa.

Nainen pyrki jatkamaan omaa eriävän tulkintakehyksensä esittämistä (rivi 14), jonka mies keskeytti jatkamalla oman tulkintakehyksen perustelua (rivit 15-16). Näin toimimalla mies käytti valtaa keskustelutilanteessa eväämällä naiselta mahdollisuuden tuoda esiin omaa näkökulmaansa. Tällainen vuorovaikutusteko toi miehen näkökulman näkyvämmiin esille keskusteluun. Päälle puhuminen näyttäytyi myös vallankäyttönä terapiakeskustelussa. Mies kuvasi konkreettisesti esimerkillä omaa eriävää näkemystään ja teki samalla selonteon, jolla havainnollisti omaa tulkintakehystään. Konkretian tuominen keskusteluun toimi miehen keinona tuoda näkökulmaansa vakuuttavammaksi.

Terapeutti toi esiin puolisoitten tulkintakehysten välisen ristiriidan, korosti näkemysten eroja ja toi tämän käsiteltäväksi asiaksi keskusteluun (rivit 17, 19). Mies allekirjoitti terapeutin havainnon painokkaasti. Terapeutti teki miehelle tarkennuksen, jolla varmisti miehen kannan käsiteltävään asiaan ja samalla osoitti kuullensa sen (rivi 21). Tähän mies vastasi korostamalla omaa “täysin” vastakkaista näkemystään ja kuvasi kärjistävää metaforaa käyttäen, että hänet oli “jyrätty ihan lokaan” (rivi 22). Tällä ilmaisulla mies konstruoii uhrilupetta ja painotti sitä, miten hän koki olevansa alistetussa asemassa heidän suhteessaan. Ilmaisun oli passiivimuodossa ja siinä oli suora syytöksen sävy. Sen lisäksi, että passiivimuoto häivytti tekijän, se korosti miehen kokemusta hänestä itsestään tällaisen toiminnan kohteena. Miehen käyttämät kirjavat retoriset keinot, joilla hän torjui naisen esittämän syytöksen, näyttäytyivät myös vetoamistekoina terapeuteille. Uhripositiota ilmensi myös ilmaisu “menettänyt jopa itsearvostuksen”, jolla mies representoi näkemystään heidän suhteessaan vallitsevasta valta-asetelmasta.

Ote 2. Istunto 3. (00:55:05 - 00:56:48)

1	T	mitä sä aattelet M mitä tapahtuis jos sä jättäisit sanomatta näitä asioita ↓ (2) vaikuttaisko se millään lailla
2	M	((yskäisee ja ilmehtii kyseenalaistavasti))
3	T	voisko sitä jättää näitä asioita sanomatta
4	M	(3) mähän olisin semmosessa vankeudessa ja (.) alistettuna ja ja (.) siellä (2) se menis erikoiseksi se että
5		me ei oltais tasa-arvoisia ollenkaan että mä oon nytkin omasta mielestäni nii (1) nii tuota (3) tuota
6		huonommalla ((katsoo N:nää))
7	T	↑sä (1) oot alistetussa asemassa ↓

8 M joo (.) joo (.) paljon tähän
9 T [omasta mielestäsi
10 M [joo (.) koska kauhee on ero meillä ku mä käsitan että (.) että tuota (.) että sä hallitset
11 meitä ja vielä sä (.) tuomosen kuvion järjestit silloin toukokuussa °että° ((katsoo terapeutteja))
12 N nii (.) mä oon järjestäny sen se oli mun vika
13 M [että mulle soitetaan ja vankilaan (.) oikeuteen mennään ja rikossyyte
14 T sä ajattelet- ajatteletsä että sä että tota sä sanot että oot alistetussa asemassa ja N hallitsee teitä]
15 M joo
16 T °joo° (.) ja tota ymmärsinkö mä oikein vielä että tuota että sä jotenki ajattelet että tää (.)
17 avunhakemiskuvio kaikki mikä toukokuussa tapahtu se on N tapa hallita
18 M N tapa ja hänen (.) hänen tuota liittolaisten tuota (.) saanu ohjeita tuolta muualta
19 T [sä tulkitset] aika paljon tähän valtataisteluun tätä
20 tilannetta
21 M [valtataistelu]
22 T °aha°
23 M (1) valtataistelu
24 T jossa sä oot nyt häviöllä
25 M kyllä (1) mutta ei mun tartte voittaa

Terapeutti esitti refleksiivisen kysymyksen, jonka intentiona oli herätellä miehen toiminnassa muutosta kysymykseen kätkeyn ehdotuksen avulla (rivi 1). Luomalla hypoteettisen tilanteen ja esittämällä miehen aktiivisena osapuolena terapeutti pyrki laajentamaan miehen tulkintakehystä kutsumalla tätä oman toiminnan seurausten tarkasteluun. Mies osoitti vastustusta ja tyytymättömyyttä ehdotukseen nonverbaalisesti ilmein ja elein (rivi 2), minkä jälkeen terapeutti toisti edellä esittämänsä muutosehdotuksen refleksiivisen kysymyksen muodossa (rivi 3). Tämä herätti miehessä uhripuhetta (rivit 4-6), ja mies toi esiin omaa tulkintakehystään kärjistävin ja metaforisin ilmauksin “vankeudessa”, “alistettuna” ja “huonommalla”. Tällaisella vastauksella mies irtisanoutui terapeutin hänelle ehdottamasta aktiivisesta roolista ja kuvasi toimintansa sen sijaan olevan välttämätöntä puolustuskäyttäytymistä ja täten konstruoi toimintansa oikeutetuksi. Näin mies myös torjui terapeutin hänelle esittämän muutosehdotuksen, jota hän perusteli kokemuksellaan alisteisesta valta-asemasta suhteessa.

Terapeutti reflektoi miehen puheen ja osoitti kuulleensa miehen kokemuksen (rivit 7, 9). Terapeutti toi näkyväksi sirkulaarisella kysymyksellä puolisoiden eriävät näkemykset, joista mies oli yksimielinen terapeutin kanssa. Mies jatkoi kuvailemalla näkemystään puolisoiden tulkintakehysten ristiriidasta ilmaisulla “kauhee ero”. Mies kuvasi hoitosuhteeseen johtaneen väkivallanteosta ilmoittamisen olevan naisen käyttämän kontrollin keino. Tämä loi puheenvuoroon syyttävän sävyn. Näin mies myös konstruoi itseään uhriposition ja tätä asemoitumista mies vahvisti luomalla katsekontaktin molempiin terapeutteihin, mikä toimi nonverbaalina vetoamistekona. Tämä sai myös naisen osallistumaan keskusteluun selonteolla, jonka sävy oli sarkastinen (rivi 12). Kuvaamalla väkivallanteon ilmoittamista ivalliseen sävyyn omaksi syykseen hän teki miehen puheen kyseenalaistetuksi ja representoi miehen puhetta siten, että tämä syyllisti häntä avun hakemisesta väkivaltaan. Naisen puhe ilmensi alistettua asemaa vastoin miehen puheenvuorossa hänelle luomaa

positiota. Mies ei tarttunut kommenttiin, vaan uhripuhetta konstruoivin ilmaisuin osoitti turhautuneisuutta väkivaltaiseksi leimaantumisesta sekä kuvasi kokemustaan seurausvaikutuksista ylimitoitettuina (rivi 13).

Terapeutti reflektoi miehen kokemuksen sirkulaarisella kysymyksellä (rivit 14, 16-17), minkä mies vahvisti kuvauksella naisen liittoutumisesta häntä vastaan (rivi 18). Terapeutti reformuloi miehen kuvauksen ilmaisulla "valtataistelu" (rivit 19-20). Sanan "taistelu" voitiin tulkita viittaavan ilmiöön, jossa vastakkaiset osapuolet olivat keskenään tasavertaisia sekä toivat siihen saman intensiteetin. Mies vahvisti terapeutin kuvauksen heidän parisuhteensa vuorovaikutuksesta (rivit 21, 23). Sana taistelu toi keskusteluun uuden sävyn ja terapeutti teki kysyvään sävyyn tarkennuksen miehen puheeseen yhteensopivalla sanalla "häviöllä" (rivi 24). Mies vahvisti tämän, mutta totesi myös, ettei hänen tarvinnut voittaa taistelussa.

Ote 3. Istunto 3 (00:15:34-00:17:22)

- 1 T mitä sä M aattelet siitä tota (.) mitä sun mielessä oli silloin kun (.) N tuli siihen tilanteeseen ↑ mitä se
2 herätti sussa (.) oliko siinä ↓ (1) niinku sellanen ku N tulkitsee tämän vallankäytöksi (.) oliko ↑ siinä
3 millään lailla kysymys vallasta sun mielestä siinä tilanteessa ↓ miten sä tulkitsit ↑ silloin sen tilanteen
4 M mun mielestä siinä kun N tuli siihen väliin nii mä olin (.) mua ↑ suututtaa suututti (1) se siinä tilanteessa
5 että hän tulee siihen väliin ja tulee lieventämään niitä niinku tavallaan niinku määräämään miten se
6 asia menee
7 T °mmh° onks siinä määräämisessä jotakin vallankäyttöä niinku N puolelta mitä sä aattelet
8 M [no mun] mielestä N
9 käyttää tätä tilannetta kaiken kaikkiaan vallon välineenä (1) eli m- ↑ enhän mä voi olla mistään asiasta
10 eri mieltä tässä meidän (.) välisissä jutuissa, jos ↑ mä oon eri mieltä ni välittömästi oon ollu hampaat
11 irvessä ja mä oon ollu sitä ja mä oon ollu tätä (.) niinku ↑ tässäki tilanteessa (1) mulla ei ollu ↑ missään
12 vaiheessa siinä tilanteessa, ... , ↑ missää vaiheessa mulla ei ollu ↑ minkäänlaisia tunteita siitä että mä
13 haluaisin jotenki nyt tässä vallon itelleni ↓ (1) päinvastoin musta tuntu ↑ kohtuuttomalta se että mä
14 nujuan ((kuvaa kasvatuksellista tilannetta)) sen lapsen kanssa ja sit sä tuut mitätöimään sen meidän
15 välisen jutun, siis mä ↓ koin sen sillä tavalla ((poistettu tekstiä))
16 T mulle tuli vaan sellanen kuva että se mikä herätti sun tunteita siinä tilanteessa missä sä reagoit sillai oli
17 nimenomaan se että siinä yks aspekti on se mikä nimenomaan herätti niitä tunteita on tää vallankäyttö ↓
18 kun sä sanoit että N tulee jotenkin (--)

Terapeutti ehdotti puheenvuorossaan miehelle yhteyttä naisen toiminnan ja miehen vallankäytön kokemuksen välille pyrkien tavoittamaan tätä useasta eri näkökulmasta (rivit 1-3). Tämä näkyi refleksiivisten kysymysten sarjana. Näillä kysymyksillä terapeutti ehdotti uutta näkökulmaa tilanteen ja siitä seuranneen reaktion tarkasteluun ja pyrki näin lisäämään miehen kykyä itsehavainnointiin. Kysymyksellään terapeutti kartoitti syytä miehen tunnepitoiselle reaktiolle ja peilasi siinä naisen tulkintaa tilanteesta, mikä toimi diskursiivisena keinona laajentaa miehen tulkintakehystä. Mies kertoi omasta tulkinnastaan ja reaktiostaan tilanteessa, ja kuvasi kokeneensa naisen puuttumisen tilanteeseen sopimattomana, nimittämättä sitä itse kuitenkaan vallankäytöksi (rivit 4-6). Näin mies puntaroi terapeutin tarjoamaa uutta näkökulmaa ja pehmensi terapeutin ehdotusta tilanteen

vallankäytön luonteesta. Puheessaan mies konstruoi naisen toiminnan tilanteessa hallitsevana. Terapeutti selvensi miehen kuvausta refleksiivisellä kysymyksellä (rivi 7), johon hän sisällytti taustaoletuksen tilanteen vallankäytön luonteesta. Näin terapeutti teki erottelua miehen edellä esittämään kuvaukseen.

Mies jatkoi edellä aloittamaansa puhetta, mutta terapeutin kysymys herätti puheeseen kärjistävän sävyn (rivit 8-15). Yleistävä aloitus naisen vallankäytöstä muodostui välittömästi tosiasiaksi, johon vedoten miehen puheenvuorossaan käyttämät ääri-ilmaisut saivat uskottavuutta. Ääri-ilmaisut kuten ”mistään asiasta” ja ”missään vaiheessa” toimivat diskursiivisina keinoina korostaa puolisonsa kanssa vastakkaista näkemystä välikohtauksesta ja siitä, kumpi suhteessa oli valtaa käyttävä osapuoli. Mies rakensi pitkässä puheenvuorossaan syytöksen naisesta suhteen vallankäyttäjänä. Naisen vallankäytön välineeksi mies kuvasi ”tätä tilannetta”, jolla viittasi parin yhteisiin käynteihin pariterapiassa, joihin oltiin tultu miehen naiseen kohdistaman vallankäytön vuoksi. Peilaamalla välikohtausta heidän suhteensa tämänhetkiseen tilanteeseen mies kiisti paitsi oman toimintansa intentionaalisuuden, myös käänsi asetelman siten, että naisen toiminta oli intentionaalista vallankäyttöä. Lisäksi mies toi näkyväksi kokemustaan siitä, että kaikki hänen toimintaansa tulkittiin vallankäytön linssin läpi. Mies oikeutti naiselle rakentamaansa syytöstä kuvauksilla omasta ”kohtuuttomuuden” kokemuksestaan. Puheenvuorolla mies myös tuotti selontekoa naiselle kotona olleesta tilanteesta ja reaktiostaan. Terapeutti reformuloi miehen kokemusta ja lisäsi siihen näkökulman tilanteen vallankäytön luonteesta (rivit 16-18). Tällä terapeutti pyrki laajentamaan miehen tulkintakehystä ja samalla tuomaan tunnistettavaksi tunteita ja reaktioita, joita vallankäytön kohteena oleminen herätti. Näin hän myös pyrki tuomaan esille tunnistamattomia käyttäytymiskuvioita.

3.2 Vuorovaikutuksen totuttua kaavaa toistava puhe

Vuorovaikutuksen totuttua kaavaa toistava puhe näyttäytyi osapuolten kuvauksissa terapian ulkopuolisesta vuorovaikutuksesta. Vuorovaikutuksen haasteellinen kaava tuli esiin myös terapiatilanteen vuorovaikutuksessa, mikä haastoi vallankäytön joustavaa käsittelyä. Keskeistä tätä puhetapaa kuvaavissa keskusteluotteissa oli, että naiset kuvasivat omat mahdollisuutensa vaikuttaa kielteiseen kehään vähäisinä, mitä ilmensivät retoriset keinot, kuten puhuminen taipumuksista. Naisen puheessa esiin tulivat toistuvat kokemukset miehen käyttämästä puheen määrällisestä dominanssista, mikä vei puolisolta tilaa vuorovaikutuksessa sanoa omaa näkemystä. Terapeutti toi keskusteluun käsiteltäväksi tätä kaavaa sekä haastoi sitä.

Ote 4. Istunto 4. (00:19:37- 00:21:13)

1	N	näinhän tää menee että mä sanon sanan tai kaks ja sitte sä alat sen selittämisen sitte mä sanon ehkä
2		sanan tai kaks ja sä alat sen selittämisen ja (.) sitte jossain vaiheessa <u>aargh</u> mulla räjähtää ((naurahtaa))
3		että mä en jaksa enää (2) nythän se nähään kans (1) että jos mä jotain yritän puhua nii sä keskeytät ja
4		sulla on sitä juttua ja (.) sit sä keskeytät kysyt multa jotain ((viittaa terapeuttiin)) mä saan jonku sanan
5		sanottua ja sä keskeytät mut ja sitte sä puhut omaa juttua ↓(1) sä voit puhua ihan ↑ <u>äärettömiin</u> ↓
6	M	(1) °en mä halua°
7	N	mmm
8	M	°mä haluan kuunnella sua°
9	N	[sitte ku mä] sanon sen nii sanot että <u>en halua</u> (.) en
10	M	↑ mä haluan kuunnella sua↓
11	N	hhh mutta näin se etenee niinku aina (.) mun pitää aina tulla ja vaatia se oma tila nyt se kävi tässä suht
12		helposti (.) mutta normaalisti ei niinkun (.) käy näin helposti
13	T	onko jotain sellasta että M täyttää puheella (.) paljon tilaa (.) se vie sulta tilaa
14	N	se vie sen tilan ja sitte tota nii jos mä sanon vaikka että (.) musta tuntuu et mun kengät ahdistaa nii ↑ eei
15		sun kengät ahdistaa ku susta- se on sun korvien välissä että mähän oon korjannu ne kengät ei ne ahista
16		niinku joku tämmönen tyyliin (.) että jos mä sanon että joku asia on mun mielestä näin nii M rupee
17		selittää että ei se oo ja mä oon ymmärtäny väärin ja mun mielestä se on näin
18	T	ja sitä kautta sulla tulee kokemus että sun kokemuksesta ei niinkuin hyväksyttyä tai ei tule kuulluksi tai
19		jotenki-
20	N	(2) no <u>nii</u> (1) ja varsinkaan jos ei saa puhua nii en mä ymmärrä °miten sitä sitte voi tulla kuulluksi°
21	T	[mm]

Otetta edelsi naisen kuvaus puolisoiden välisistä keskusteluista, joita hän oli kuvannut henkisesti raskaiksi. Tätä seurasi keskustelujakso, jota luonnehti miehen puheen määrällinen dominanssi. Ote alkoi naisen turhautuneisuuden sävyttämällä puheenvuorolla, jossa hän kuvasi miehen edeltävän puheenvuoron kuvastavan parisuhteen vuorovaikutuksessa toistuvaa kaavaa (rivit 1-5). Naisen puheessa puheikäytännöt “näinhän se menee” ja “nythän se nähään kans” ilmensivät tulkintakehystä, jossa vuorovaikutus rakentui kaavan mukaan etenevänä. Retorisena keinona toimivat myös -han/hän -sävyartikkelit, joilla nämä ilmaukset saivat sävyä ja painokkuutta. Tässä sävyartikkelit merkitsivät ilmaisujen sisältämät väitteet tunnetuiksi ja itsestään selviksi tosiasioiksi. Ilmaisulla nainen kuvasi, miten tällainen puheella dominointi tapahtui myös tässä terapiatilanteessa. Nainen jatkoi kuvaamalla kaavan johtavan siihen, että hänellä “räjähtää”. Tätä kärjistävää metaforaa käyttämällä nainen kuvasi suurta tunnelatausta, jota vuorovaikutuskaava hänessä herätti. Mies kielsi naisen tekemän tulkinnan hänen intentiostaan dominoida puheella ja nosti itseään moraalisen toimijana (rivit 6, 8, 10). Nainen kuvasi vuorovaikutuskaavan mukaisesti ennakoitavana toimintana myös sitä, että naisen tilaa vaativa puheenvuoro sai aikaan miehen kiistävän selonteon (rivi 9). Tämän tapahtuminen myös tässä terapiatilanteessa voitiin nähdä naisen kokemuksesta vahvistavana. Nainen jatkoi tulkintakehystään vahvistavaa puhetta itsestään alisteisessa asemassa olevana kuvaamalla, että hänen täytyi “vaatia oma tila” (rivit 11-12). Ilmauksella nainen kuvasi oman näkökulman esiintuomisen olevan kovan työn takana. Myös ääri-ilmaisu “aina” loi mielikuvan toistuvasta toiminnasta ja vähensi kokemuksen kyseenalaistamisen mahdollisuutta. Kuvatessaan puheenvuoron saamisen tapahtuneen tässä

tilanteessa “suht helposti” nainen kontrastoi tässä tapahtunutta “normaaliin” tilanteeseen. Tässä “normaalilla” nainen viittasi totuttuun kaavaan ja esitti terapiatilanteessa tapahtuneen poikkeuksena.

Terapeutti esitti naiselle sirkulaarisen kysymyksen, jossa teki yhteyden miehen puheen dominanssin ja naisen kokemuksen välille (rivi 13). Terapeutin väliintulo, joka sisälsi muotoilun ”onko jotain sellaista”, jätti määrittelytilaa naiselle, mutta tarjosi kuitenkin ehdotuksen. Näin kokemus tehtiin tässä validoiduksi ja tuotiin relevantiksi terapiassa käsiteltäväksi asiaksi. Tämän tulkinnan nainen puheenvuorossaan vahvisti ja jatkoi kuvaamalla kokemustaan siitä, että mies selitti hänen kokemuksensa ja ymmärryksensä vääräksi (rivit 14-17). Naisen kuvaus toi esiin kahdenlaista vallankäyttöä. Puheen määrällinen dominanssi kutisti mahdollisuutta sanoa omaa näkemystä, mikä teki toisen osapuolen totuudesta hallitsevan. Lisäksi henkilökohtaisen kokemusmaailman kiistäminen ja kuulijan ymmärryksen kyseenalaistaminen olivat vallankäyttöä. Keskustelussa kuvattu vuorovaikutuksen kaava mahdollisti ja ylläpiti näitä molempia vallankäytön muotoja. Terapeutti reflektoi kuvausta ja validoi näin naisen kokemuksen (rivit 18-19). Reflektiossaan terapeutti välitti empatiaa äänensävyllä. Nainen jatkoi kuvaamalla miehen toiminnan hänen näkemyksensä ja kokemuksensa ohittavana (rivi 20). Naisen puhe ilmensi tulkintakehystä, jonka mukaan vaikutusmahdollisuudet kehän muuttamiseen näyttäytyivät vähäisinä. Käyttämällä ilmaisua “ei saa puhua” nainen asemoi itseään vuorovaikutuksessa estettyyn ja rajoitettuun asemaan.

Ote 5. Istunto 17. (00:55:15-00:57:10)

1	T	tota (.) mitä sä ajattelet onko tää että ne liikuttaa sua tai ne herättää aika isoja asioita sun sisällä ↑ onks
2		<u>se</u>
3	N	[joo]
4	T	joku se mikä estää niiden puhumista vai onko siinä joku muu asia miten jotenki- se on jotenki vaikee
5		(.) saada käännettyä tää myönteiseksi puhuminen
6	N	(2) no (.) ollaan varmaan semmosessa (.) siis- me ollaan semmosessa helposti semmosessa
7		negatiivisessa kehässä niinku ↓(.) että toinen ja toinen ja °tikarit lentää° että niinkun (.) se on niinku
8		(1) vaikee kääntää sitä niinkun ratasta niinkun (.) ja sitteku toi on oikeen (1) ilkee ((naurahtaa))
9	M	((huokaisee äänekkäästi))
10	N	ilkee nii sitte tota nii mun on vaikee itteni kääntää että mä niinku rupeisin niinku jotain kaunista sille
11		puhuu ja ystävällistä (.) niin mä maksan niinku
12	T	[mmm]
13	M	[potut]
14	N	niinku sä ((viittaa terapeuttiin)) (.) kyllähän sä oot monta kertaa tässä sanonu että kilpailaan sillä
15		kumpi niinku karmeemmin on- karmeempaa kokenu toisen taholta (.) että tavallaan se
16	T	[mmm]
17	N	maksimoidaan sitä niinku sitä pahaa eikä niinku jotenki sitä läheta sillä hyvällä niinku että ↑ samahan
18		se jos- (.) kyllä ↑ muhunkin ↓hyvä puree (.) että ei niinku- mutta mä aattelen että M:ään puree ↑
19		eritoten se niinkuin- jos kun mä olisin- tai jotenki taitav-((naurahtaa)) (.) sä olisit ku sulaa vahaa ku mä
20		tota (.) °vähän sua kehuisin°
21	M	mä oikee hämmennyn °nyt°
22	N	nii ↑ eiku ihan kyllä mä sen niinkun
23	M	(2) kyllä sulla on <u>niin</u> se pirullinen puoli ku näkisitte sen videolta joskus kotioiloissa tuo kuvio nii-
24	T	[älä nyt] M ota tätä puolta
25		((naurahtaa))

26 M ((naurahtaa))
 27 T vaan ajattele tätä myönteistä puolta ajattele mitä N sano äsken
 28 M [eiku (.) niinhän mä otanki mutta tuota ku mä oon kaikki aina se] iso paha susi että mä en
 29 voi ↑ käsittää että (.) mä oon oikeen hirviö

Otteen alussa terapeutti kohdisti naiselle sirkulaarisen kysymyksen, jonka intentiona oli kartoittaa syitä, joiden vuoksi nainen koki vaikeaksi sanoa myönteisempiä asioita miehelleen (rivit 1-2, 4-5). Nainen esitti kuvauksen heidän parisuhteensa vuorovaikutuksesta “negatiivisena kehänä”, joka rakentui kilpailevien loukkauksien kierteeksi (rivit 6-8). Ilmaisulla “karmeempaa kokenu toisen taholta” nainen kuvasi myös kilpailua uhripositiosta. Nainen kuvasi, miten toisen osapuolen loukkausten jälkeen vuorovaikutusta oli vaikea kääntää myönteiseen suuntaan. Puheenvuoronsa lopuksi hän esitti hypoteettisen tilanteen, jolla osoitti tunnistavansa myös oman käyttäytymisen vaikutuksen heidän väliseen vuorovaikutukseen (rivit 19-20). Nainen puheenvuorossaan kuvasi tunnistavansa muutoksen edellytykset, mutta totutun kaavaan toistuminen esti muutoksen toteuttamisen.

Naisen myönteisempi kuvaus hämmensi miehen. Nainen yritti jatkaa edellä aloittamaansa kuvausta (rivi 22), minkä mies keskeytti (rivi 23). Mies ei kuullut naisen puheenvuoroa mahdollisuutena muutokseen, vaan puheenvuoro herätti kritisoivan puhettavan, jossa mies vastasi naisen puheeseen naisen edellä kuvaaman negatiivisen vuorovaikutuskaavan mukaisesti vedoten naisen pirulliseen puoleen. Terapeutti konfrontoi miehen voimakkaita affekteja sisältävän reaktion naisen puheeseen kehoittaen tätä keskittymään myönteiseen puoleen (rivit 24, 27). Tällä tavoin terapeutti pyrki rikkomaan pariskunnan totuttua negatiiviseen kierteeseen ajautuvaa vuorovaikutusta. Terapeutin konfrontoiva kommentti herätti miehen puheessa variaatiota ja mies aloitti uhripuheen, jota konstruoi metaforilla “iso paha susi” ja “oikeen hirviö”. Ilmaisujen funktiona oli tuoda näkyväksi tulkintakehystä, jonka kautta hän kuuli keskustelun sävyn olevan häntä syyttävä.

3.3 Toimijuutta ja vastuuta siirtelevä puhe

Toimijuutta ja vastuuta siirtelevää puhetta esiintyi keskusteluissa siitä, kummalla oli velvoite aloittaa muutos ja muuttua sekä kummalla oli oikeus määritellä valta ja vallankäytön tilanteiden kulku. Tässä puhettavassa nämä olivat keskeisiä vallankäytön käsittelyä haastavia kysymyksiä. Vastuuseen liittyvä neuvottelu toi esiin miehen puhetta, jossa hän positioi itseään vastuun ja toimintansa kontrollin ulkopuolelle. Terapeutti konfrontoi miehen toimijuutta ohentavaa puhetta ja otti moraalista asemaa vallankäytön vastuun sijoittamisessa. Lisäksi terapeutin puheenvuorot validoivat naisen kokemusta ja vahvistivat naisen toimijuutta eropäätöksen suhteen.

Ote 6. Istunto 3. (00:14:21-00:15:33)

1 N --mulle tuli se tunne että sä tuut sanomaan että ↑ mä en hyväksy että sä oot mua vastaan ((elehtii
2 hallitsevasti, kädet nyrkissä)) kaikki sun eleet ja se niin oli semmonen tosi voimakas ja semmonen (.
3 että mitään muuta keskustelua ei käyty siitä kun että mä en hyväksy että sä tuut mua vastaan↓
4 T ja sun tulkinta siitä oli sellanen että M käyttää valtaa↓
5 N ni ja nyt on vaan- nyt on taas niinku mä oon kokenu että ennen on ollu että M ilmoittaa että tää on näin
6 T [mm]
7 N ja sä hyväksyt sen tai sä oot mua vastaan (.) ja sitä mä en hyväksy
8 T [mm] [mm]
9 N tää on niinku se juttu ei se- tää episodi tässä
10 M ↑ mut huomaat sä N että tässä on kaks toimijaa tässä tilanteessa↓ (1) toinen toimija tulee ↓ vastaan
11 tässä tilanteessa mä oon ↑ myöntäny oman vastuuni siitä että mä olen viestiny sulle ↑ väärin sen asian
12 ((poistettu tekstiä)) mä ymmärrän että mä olen ↑ toiminu siinä tilanteessa väärin mutta sinähän et tässä
13 tilanteessa ole tullu piiruakaan vastaan
14 N ku mä en-
15 M [sä] oot sitä mieltä vaan että mä oon hampaat irvessä tullu sanomaan vaikka (.) mä tasan tarkkaan
16 vannon että en ole tullu sanomaan hampaat irvessä (.) se mitä sä sanot että mitä mun olemus viestii ↓ (.
17 niin mä oon ↑ aivan satavarma siitä että se mun olemus viestii nimenomaan sillä historiallaan (1) ei sillä
18 mikä tilanne oikeasti siinä tilanteessa oli (1) jos mä olisin siinä osannu valita oikein ne sanat niin ei olis
19 mitään ongelmaa
20 N mä oon eri mieltä↓

Nainen kuvasi puheenvuorossaan tilannetta, jossa hänellä oli ollut kokemus vallankäytöstä (rivit 1-3). Terapeutti reformuloi naisen kokemuksen (rivi 4), minkä nainen vahvisti ja jatkoi edellä aloittamaansa puhetta miehen vallankäytöstä (rivit 5, 7). Tämän terapeutti validoi empatiaa viestivällä minimipalautteella, minkä jälkeen nainen painotti “episodin” sijaan merkityksellisenä heidän suhteensa laadun ja vallankäytön, jota tämä yksittäinen tapahtuma kuvasti (rivi 9). Naisen kuvaus muodostui syytökseksi miehelle, mikä asetti miehen moraalisesti haavoittuvaan asemaan.

Mies puuttui naisen ja terapeutin väliseen keskusteluun naiselle kohdistamallaan puheenvuorolla, jossa kontrastoi kahden toimijan eroa vastuun kantamisessa (rivi 10). Mies ohitti naisen esittämän puheen miehen vallankäytöstä. Sen sijaan mies käänsi keskustelun fokuksen asian yhteiseen käsittelemiseen ja korosti siinä naisen vastuuta. Näin hän ohitti naisen vallankäytön kokemuksen ja teki siitä keskustelussa sekundaarisen asian. Mies korosti ottaneensa vastuun kuvaamastaan “väärästä viestinnästä”, jolla selitti naisen kokemusta vallankäytöstä. Näin hän irtisanoutui intentiosta vallankäyttöön ja nosti itseään moraalisenä toimijana. Hän jatkoi painottamalla, ettei nainen ollut ottanut ristiriitatilanteen selvittämisessä omaa vastuutaan (rivit 12-13). Nainen pyrki kertomaan omaa ristiriidassa olevaa näkemystään asiasta (rivi 14), minkä mies keskeytti ja jatkoi omaa puheenvuoroaan (rivit 15-19). Pitämällä puheenvuoron itsellään mies esti ristiriidassa olevan kuvauksen esittämisen, jolloin hänen näkökulma tuli tilanteessa näkyvämmäksi. Naisen puheen vaimentaminen näyttäytyi keskustelussa vallankäyttönä.

Mies jatkoi puheella, jolla hän sijoitti itseään uhriposition ja esitti toimintansa virheellisten tulkintojen kohteeksi. Ilmaisuihin “tasana tarkkaan vannon etten oo” ja “satavarma” hän kiisti naisen

kuvauksen ja esitti naisen tekemät tulkinnat virheellisiksi. Nämä vahvat ilmaisut tekivät kuvauksen kiistämisen haasteelliseksi ja näyttäytyivät vallankäyttönä terapiatilanteessa. Selonteossaan mies kirjavilla ilmaisuilla ohensi omaa toimijuuttaan ja selitti naisen tulkinnan vallankäytöstä nousevan parisuhteen historiasta ja aiemmasta käyttäytymisestään, jonka perusteella häntä ei tulisi enää tuomita. Tilannetta kuvaillessaan mies ulkoisti myös toimintansa kontrollin itsensä ulkopuolelle kuvaamalla kykenemättömyyttä valita oikeat sanat (rivit 18-19). Puheenvuorossaan mies otti vallan määrittellä tilanteen luonteen ja kulun, mitä hän vahvisti ilmaisuilla ja korostavilla äänenpainoilla. Nainen konfrontoi lopuksi miehen näkemyksen suoraan ilmaisemalla olevansa eri mieltä, ja näin vastuutti miestä toiminnasta ja siirsi toiminnan subjektiutta tilanteessa miehelle (rivi 20).

Ote 7. Istunto 5. (00:23:28-00:24:13)

1	T	muuttaaks tää sun ((puhuu N:lle)) M:n nämä sanomiset sun päätöstä
2	N	<u>ei</u> ↓ ((katsoo alaspäin)) (1) koska M sanoo että mä oon elämän rakkaus se tekee <u>mitä tahansa</u> (.) sit ku
3		mä sanon et se mitä tahansa tarkoittaa mulle näitä ↓ (1) nii mitään ei ↑ tapahdu
4	M	[nii mut sä et oo sanonu niitä]
5	N	sitte ku mä- sitte taas ku-
6	M	[sä et määrittele niitä]
7	N	sitte taas ku me ruvetaan puhumaan ni sitte taas ne et se onki meidän yhteinen
8	M	sä et ↑ määrittele niitä asioita se ne on- ↑ <u>mä ymmärrän sen</u> että mä en saa syyllistää joo se on totta mä
9		en
10	N	[mä SANON- miten- hhh]
11	M	saa syyllistää mutta (.) niinku mä sanon sellaset asiat mitkä liittyy tälläseen niinku (.) ne on ↑ hirmu
12		vaikee viivata ihan niinku eksaktisti just ja nyt pois
13	N	[MÄ KOEN <u>niin että sä yrität</u>] hallita mua sä yrität vaikuttaa mun tunteisiin (2) sä oot
14		uhkaava (.) mä en voi olla oma itteni

Otetta edelsi keskustelu, jossa nainen oli puhunut avioeron mahdollisuudesta. Otteen alussa terapeutti esitti ennakoitavaa lopputulosta tutkivan refleksiivisen kysymyksen, jolla kartoitti miehen puheiden vaikutusta naisen eropäätökseen (rivi 1). Kysymyksen muotoilulla “muuttaaks”, terapeutti jakoi naisen aiemman tulkintakehyksen ja kysymys sisälsi tausta-ajatuksen naisen päätöksestä. Kysymyksellä terapeutti tuki naisen toimijuutta päätöksentekijänä ja määrittelyvastuuta suhteen jatkumisesta. Naisen vastaus terapeutin kysymykseen oli tausta-ajatuksen mukainen. Kysymys herätti tulkintakehystä laajentavaa puhetta, jossa nainen korosti ristiriitaa miehen toiminnan ja antamien lupautusten välillä (rivit 2-3).

Mies puhui osittain naisen päälle ja kiirehti antamaan selonteon odotetun toimintansa puutteelle (rivi 4). Puuttumalla näin keskusteluun mies esti naisen ja terapeutin keskustelun jatkumisen sellaisenaan ja miehen halu saada nainen selontekovelvolliseksi esti naisen vastauksen tarkennuksen terapeutille. Tämä voitiin nähdä vallankäyttönä tässä tilanteessa. Mies rakensi puheenvuorossaan tulkintakehystä, jossa vastuu muutoksesta määriteltiin naiselle.

Puolisot aloittivat vuoropuhelun, jossa vastuuta muutoksesta ja sen määrittelystä siirrettiin osapuolelta toiselle ja toimijuutta representoitiin eri tavoin (rivit 5-14). Vuoropuhelu nosti keskustelun intensiteettiä, mikä näkyi puheen keskeyttämisinä ja äänen korotuksina. Nainen kuvasi kokemustaan, että mies vastuutti myös hänet vallankäytöstä tasavertaisena ja aktiivisena toimijana (rivi 7). Mies korosti kokevansa muutoskohtien määrittelyn haastavaksi ja sijoitti vastuuta määrittelystä naiselle (rivi 8). Mies kuvasi muutoksen olevan hänen toimijuutensa ulkopuolella, sillä ennen kuin asiat oli määritelty, hän ei muutoksen toteuttamiseen kyennyt (rivit 11-12). Keskusteluotteen päätti naisen kuvaus, jossa hän painotti miehen vallankäyttöä ja sen vaikutuksia itseensä (rivit 13-14). Tämä kuvaus konstruoi miehen toimijuuden ja vallankäytön intentionaalisuuden vahvaksi.

Ote 8. Istunto 5. (00:50:58-00:53:39)

1 T nyt me päästään siihen alun keskusteluun missä keskusteltiin näistä (...) ja joissa sä itekin huomaisit
2 että sä oot tehny väärin ja näin ja (.) sä jälkeenpäin ainakin tunnistat ne tilanteet ja olis ollu parempi
3 tunnistaa ehkä ennenkin että pystyisit välttämään mutta että jossain vaiheessa musta tuntuu että (.) on
4 tullu niinku tavallaan koeaika täyteen ↓ että (.) odotus sen suhteen että vielä on toivoa muutoksesta tai
5 tämmösestä niin musta- mä kuulen N:ltä että hänen koeaikansa on loppunut ↓
6 M no jos se on niin niin N määrittelee sen nii mä olen valmis hyväksymään sen- mulla ei ole mitään
7 keinoja sitä asiaa vastaanakaan jungata (2) muttatotanoinnii (...) se että mä oon saanu tämmösen
8 kunnian ja maineen olla väkivaltainen ↓ niin se on (.) siinä on ammuttu ↑ isoilla aseilla ↓(1) mua
9 kohtaan niin ku siinä asiassa (.) mä en ole ↑ yhteenkään ihmiseen tarttunu kiinni koskaan
10 T2 (1) mutta on kyse henkisestä väkivallasta
11 M [siinä-] [kyllä ja siinä] henkisessä väkivallassa on ↑ kaks ihmistä mukana ↓(1)
12 siinä on toinen osapuoli myös mä oon teille sanonu monta kertaa että se toinen osapuoli (.) on
13 osallistunu siihen projektiin mä en halua lähteä syyllistämään tällä asialla mä sanon vaan että mua
14 ammutaan siinä asiassa aika kovaa (1) mä oon sitä mieltä että mä olen syyllinen siihen mä myönnän
15 sen mä oon mukana siinä mutta mä en oo ainut syyllinen siihen asiaan
16 T mitä sä- ((viittaa N))
17 M siinä on toinenki osapuoli siinä asiassa]
18 T [kun] kuuntelet M- (.) kuuntelet M:ää minne suuntaan sun päätös
19 ((viittaa N)) erosta (1) siirtyy tai-
20 N mua pelottaa (.) mulla tulee ihan sellanen tunne että mitä nyt tapahtuu kun mennään kotiin mulla tulee
21 ihan semmonen tunne
22 M mä oon tosi pahoillani siitä
23 T sua pelottaa mennä kotiin
24 N siis ei mua pelota mennä kotiin mua pelottaa että mitä se sitte on sä sanot mulle kun me mennään
25 kotiin (.) koska mun mielestä sä käytät henkistä väkivaltaa koko ajan (.) ja vielä pahempi jos sä koet että
26 mä käytän vielä sitä nii sit se on tuplasti- sen täytyy nyt loppua sitte

Terapeutti reflektoi parin terapiaprosessia ja parisuhteen tilaa, jossa toive muutoksesta oli alkanut loppua (rivit 1-5). Terapeutin reflektointi muutti keskustelun sävyn ja sai aikaan miehen puhetta, jossa toimijuus näyttäytyi ohentuneena. Mies kuvasi vähäisiä toimintamahdollisuuksia eropäätökseen liittyen (rivit 6-7), minkä lisäksi puheenvuorossaan kiisti koskaan itse käyttäneensä fyysistä väkivaltaa (rivi 9).

Terapeutti konfrontoi miehen puhetta ja samalla otti moraalista asemaa väkivallan vastuun sijoittamisessa tekijälle (rivi 10). Vastauksena tähän mies aloitti kuvauksen henkisestä väkivallasta “projektina”, jossa molemmat osapuolet olivat osallisina (rivit 11-15). Näin hän sijoitti vastuuta väkivallasta systeemiin. Tätä lievittääkseen hän kuitenkin painotti, ettei tahdo syyllistää, ja toi uhripositiotaan korostaen esiin sen, miten häntä “ammutaan siinä asiassa aika kovaa”. Myöntämällä ainoastaan osasyllisyyden väkivaltaan, hän ohensi paitsi omaa toimijuuttaan, mutta myös positioi itseään vallankäytön vastuun ulkopuolelle ja siirsi tätä vastuuta naiselle. Kuvaamalla, että hän ei ollut “ainut syyllinen”, mies viittasi tilanteisiin, joissa oli kokenut häntä kohtaan käytettävän valtaa. Näihin tilanteisiin viittaaminen tässä ja vallankäytön vastavuoroisuuden painottaminen toimivat sekä moraalisenä helpotuksena että oikeutuksena omalle toiminnalle.

Terapeutti ei tarttunut miehen puheenvuoroon ja ohittamalla puheenvuoron terapeutti merkkasi miehen puheen inadekvaatiksi ja ei-preferoiduksi. Toisaalta näin toimimalla terapeutti säästi miehen kasvoja eikä jatkanut moraalista neuvottelua väkivallan vastuun sijoittamisesta. Sen sijaan terapeutti pyrki esittämään naiselle kysymyksen (rivi 16), minkä mies keskeytti jatkamalla edellä esittämäänsä puhetta (rivi 17). Terapeutti jatkoi aloittamaansa puheenvuoroa ja pyysi refleksiivisen kysymyksen avulla naista kommentoimaan aiemmin käytyä erokeskustelua kuulemansa jälkeen (rivit 18-19). Tämän voitiin nähdä terapeutilta naisen toimijuutta vahvistavana toimena. Nainen ohitti kysymyksen ja kuvasi pelkoa miehen vallankäytöstä kotiin mentäessä (rivit 20-21), minkä lisäksi hän sanoi kokevansa ongelmallisena miehen kuvauksen myös naisesta henkisen väkivallan käyttäjänä (rivit 25-26). Hän lopetti puheenvuoronsa toimijuuttaan korostaen, kiisti itse käyttävänsä henkistä väkivaltaa miestä kohtaan ja vaati miestä lopettamaan tällaisten tulkintojen esittämisen (rivi 26). Tässä nainen otti määrittelyvaltaa vallankäytön toimijuudesta ja vastuusta.

3.4 Vakuuttamispuhe vastauksena epäluottamuspuheeseen

Epäluottamuspuhetta esiintyi naisen puheenvuoroissa, joissa kuvattiin huolta puolison puheiden epäaitoudesta. Naisen oli vaikea luottaa miehen aloittaman muutoksen aitouteen ja pysyvyyteen, vaikka toisaalta muutosta tunnistettiin. Puolison puheita ja olemisen tapaa myös vertailtiin terapia- ja kotitilanteiden välillä. Tällainen puhe herätti miehessä vakuuttamispuhetta, jolla hän pyrki korostamaan oman toimintansa aitoutta. Vakuuttamispuheessa konstruointiin optimistisesti uskoa muutokseen, mutta tällainen kuvaus jäi kuitenkin yleiselle ja ympäripyöreälle tasolle. Näiden puhetapojen esiintyminen yhdessä toi esiin vahingoittavien kokemusten rikkoman luottamuksen muodostaman haasteen terapialle. Terapeutin kysymykset olivat naiselle kohdistettuja ja niillä tuotiin näkyväksi haasteet luottamuksen rakentamisessa ja huoli muutoksen aitoudesta. Samalla terapeutti validoi naisen kokemuksia.

Ote 9. Istunto 2. (00:34:13-00:36:22)

1	T	M puhuu että tässä uudella tiellä olemisesta nii ootsä huomannu saman- jotakin
2	N	[on-] on siinä on tapahtunu muutos
3	T	[mut ymmärräkö oikein] että sä et oikeen tiedä onko tää kuinka totta ja mitä sen takana on
4	M	[onks se totta]
5	N	[nii tätä just tarkoitan että M sanoo vaikka että]
6		nii että mä en uskalla sanoo- että pidätteleekö hän kuitenkin (.) että onks se sitteku se on vanhalla
7		mallilla menny et se on tullu et se on sanottu ja sitte ollaan tehty tai jotain kiertokautta se on niinku (.)
8		valtaa käyttämällä sen ohjannu siihen (.) että onks se <u>nyt</u> niin sitteku se päivä ↑koittaa että se uskaltaa
9		((naurahtaa)) M sanoa nii se alkaa sitte samalla tavalla vai onko meillä sitte (.) M:llä ja meillä sitte uus
10		malli siihen
11	M	se ei oo uskaltamisesta kiinni mä koen sen hyvin vahvasti niin että mä <u>uskallan</u> sanoa (.) mutta (.) ne
12		<u>asiat</u> on niin olemattoman pieniä merkityksettömiä että <u>mä koen</u> että mä <u>en halua</u> sillä vanhalla
13		mallilla viestiä niistä asioista vaan mä haluan löytää sellaisen tavan jossa mä tiedän että sä ymmärrät
14		sen asian ytimen- (...) mä oon näin tehnytkin joissakin asioissa että mä en oo ↑ sillä hetkellä justiinsa
15		sanonu siitä asiasta ja sillee niinku vanhalla mallilla vaan mä oon ↑ jotenkin seuraavana päivänä (.)
16		jollain käyttö- (.) tavalla niinkun sen viestiny ja sit se on menny ihan ok ↓ (.) ja mun pitää enemmänki
17		vaan niinku <u>oppia</u> viestimään niitä omia ajatuksiani niinku sen positiivisen kautta- tuoda siihen
18		mielummin positiivisia siihen pöydälle ku sitä semmosta kiukuttelua ja syyllistämistä niinku
19	T	N ku sä äsken puhuit tuosta ku T kysy siitä luottamista tai sitä epäilyä (.) nii ootsä- huomaatsä- (.)↑
20		muuttuukse sun- onks jotain tilanteissa missä sä mietit enemmän onks tää yrittämistä vai onks tää aitoo
21	N	kyllä mietin kokonaisuutena sitä
22	T	kokonaisuutena ↓

Otetta edelsi miehen kuvaus oman käytöksensä muuttumisesta. Ote alkoi terapeutin naiselle kohdistamalla lineaarisella kysymyksellä, jossa kuitenkin vertailu miehen näkökulmaan loi siihen sirkulaarisen sävyn (rivit 1, 3). Kysymyksen intentiona oli kartoittaa naisen kokemusta miehen kuvailemasta muutoksesta. Nainen kertoi huomanneensa muutoksen (rivi 2), mihin terapeutti jatkoi tarkentamalla lineaarisella kysymyksellä naisen kokemusta muutoksen todenperäisyydestä ja sen taustasta (rivi 3). Terapeutin kysymyksellä oli naisen puhetta vahvistava vaikutus ja nainen laajensi puhettaan kuvauksilla vaikeudesta luottaa muutoksen aitouteen ja pysyvyyteen sekä alkoi pohtia sen taustalla olevia syitä. Nainen käytti puhetapaa, jossa kuvaamalla parin keskinäistä vuorovaikutusta ilmaisulla “vanhalla mallilla” nainen osoitti, että vaikeus luottaa muutokseen nousi parisuhteen aiemmista vallankäytön kokemuksista. Naisen käyttämä ilmaisu “kiertokautta valtaa käyttämällä ohjanneen” kuvasti huolta miehen käyttämän vallan kohdistumisesta häneen hänen huomaamattaan (rivit 7-8). Näin nainen konstruoi miehen vallankäytön intentionaaliseksi toiminnaksi ja esitti epäilyksen miehen pyrkimyksestä ja kyvystä ohjata häntä. Aiemmat vallankäytön kokemukset vaikuttivat saavan naisen varuilleen siitä, voiko miehen sanomisiin ja muuttuneeseen toimintaan luottaa, vai muuttaako vallankäyttö vain muotoaan.

Naisen avoin ääneen lausuttu pohdinta miehen intentiosta herätti miehen puheessa selonteon, jonka funktiona oli vakuuttaa terapiatilanteen osapuolet muutoksen aitoudesta (rivit 11-18). Mies vastasi naisen puheeseen kieltämällä naisen ehdottaman syyn tapahtuneelle muutokselle ja kertoi tämän olleen hänen tietoinen valinta muuttaa käyttäytymistapaa. Mies kuvasi kokeilemaansa uutta

toimintamallia, mutta kuvaus jäi hyvin yleiselle tasolle. Ilmaus “jotenkin seuraavana päivänä jollain käyttötavalla jotenkin viestiny” ei tuonut naiselle eikä muille tilanteen toimijoille tarkkaa kuvausta siitä, millainen uusi käyttäytymistapa konkreettisesti oli. Kontrastoimalla aiempaa ja uutta muuttunutta toimintaa mies rakensi tulkintakehystä, jonka mukaan uskoa muutokseen oli. Mies loi optimistisia kuvauksia tulevaisuudesta sekä esitti itsensä aktiivisena muutoksen tekijänä ja asetti puheessaan itselleen muutosvastuuta. Tällainen miehen pitkä puheenvuoro toimi terapiatilanteen osapuoliin kohdistettuna vakuuttamistekona.

Terapeutti ohitti miehen puheenvuoron eikä jakanut miehen diskurssia (rivit 19-20). Sen sijaan hän suuntasi tarkentavan sirkulaarisen kysymyksen naiselle, jolla kartoitti, oliko luottamus muutokseen tilannesidonnaista. Tällä terapeutti palautti keskusteluun naisen puheessa ilmenneen huolen muutoksen epäaitoudesta. Näin hän osoitti myös hyväksyvänsä naisen tulkintakehyksen. Nainen kuvasi arvioivansa muutosta yleisesti heidän suhteensa tasolla eikä niinkään yksittäisten tilanteiden kautta (rivi 21).

Ote 10. Istunto 1. (01:07:30-01:08:50)

1	N	saanko mä sanoo nyt tähän (1) että niinkun- tässä on ↑ semmonen niinku nyt (.) niinku mun kokemus
2		on se että ↑ <u>mä oon aina</u> tämmönen niinku mä nyt oon tässä ↓ (1) että mä en muutu tästä kauheen
3		kummosemmaks (.) siis olin mä kotona tai kylässä tai jossakin muualla mutta M:han ei oo tämmönen
4		niinku se tässä on (.) se on nyt tässä tämmönen mutta kotona se on <u>täysin erilainen</u>
5	M	nyt sua rupes harmittaa tää juttu
6	N	[eiku] mä vaan niinku sanon tän että totanoinnii että sinussa on niinkun (.)
7		selkeesti tämmönen niinkun tykö tuleva puoli niinkun (.) mutta sitteniinkun sussa on myös se kauhea
8		mörkö joka makaa siinä sohvalla ja murisee (.) tai jos mä teen virheliikkeitä niin ärähtää
9	T	onks sulla se pelko mikä tapahtu siellä (.) missä aiemmin kävitte paritapaamisissa silloin että M
10		hurmaa tässä JA ME EI NÄHDÄ HÄNEN puoltaan sitten
11	N	[ei mutta mä- <u>JOO</u> mähän sanoin siellä]
12	M	ku ehdotettiin että mennä puhumaan N tyrmäs heti että M puhuu ympäri- en <u>varmaan</u> puhu ympäri↓
13		mitään ammatti-ihmistä
14	N	[nii] mutta mä sanon vaan että (.) M on puheella taitava puheella manipuloimaan
15		ihmisiä mutta emmä nyt teitä epäile ettekai te oo ensimmäistä kertaa pappia kyydissä ((naurahtaa))

Nainen aloitti pyytämällä puheenvuoroa itselleen. Hän toi esiin kokemuksensa suuresta kontrastista puolisoiden välillä esittäen miehen toiminnan kontekstisidonnaisena ja omansa koherenttina. Näin nainen tuli korostaneeksi oman toimintansa aitoutta ja yhdenmukaisuutta tilanteissa. Luonnehtiessaan miehen toimintaa nainen käytti retorisenä keinona -han-sävypartikkelia, jolla merkitsi kuvauksensa itsestäänselväksi (rivi 3). Mies ei tarttunut puheen sisältöön, vaan määritteli puheesta ainoastaan sävyn, jonka kautta tulkitsi naisen puheen aiheutuneen loukkaantumisesta (rivi 5). Tämän naisen kielsi ja jatkoi konstruoimalla miehestä kuvaa terapiatilanteessa “tykö tulevana” (rivit 6-7). Kotioloissa nainen puolestaan luonnehti miestä aggressiivista kuvaa luovilla ilmaisuilla “kauhea mörkö” ja “ärähtää virheliikkeistä”. Näin nainen korosti, miten miehen esiintyminen terapiassa ja

kotioiloissa olivat ristiriidassa. Tällä naisen voitiin nähdä kuvaavan huolta miehen puheen ja toiminnan aitoudesta terapiassa.

Terapeutti esitti lineaarisen kysymyksen, jossa reflektoi pelkoa pariterapeuttien puolueellisuudesta ja tämän toistumisesta (rivit 9-10). Liittämällä kysymykseen naisen aiemmin kuvaaman kokemuksen terapeutti myös osoitti hyväksyvänsä naisen tulkintakehyksen. Tämän naisen vahvasti (rivi 11). Mies lisäsi tarkennuksen terapeutin esittämään kysymykseen ja korosti painokkaasti omaa tulkintakehystään, jossa hänen intentionaan ei ollut ollut puhua työntekijöitä ympäri (rivit 12-13). Miehen puheen funktiona oli korostaa puheidensa todenperäisyyttä ja toimintansa aitoutta. Samalla tämä näyttäytyi terapiatilanteen osapuolten vakuuttamistekona.

Nainen ei suoraan vastannut miehen kommenttiin vaan jatkoi edellä esittämäänsä puhetapaa (rivit 14-15). Käyttämällä kärkeä ilmaisua “manipuloimaan” nainen kuvasi miehen toimintaa intentionaalisenä ja tilanteen hallintaan pyrkivänä. Nainen rinnasti miehen verbaalista toimintaa vallankäyttöön ja terapiatilanteessa toimintaa harkittuun hämäykseen. Nainen rakensi puheessaan miehen toiminnasta epäaitoutta korostavaa tulkintakehystä ja diskursiivisena funktiona oli miehen puheen ja toiminnan sijoittaminen kyseenalaistettuun asemaan terapiakeskustelussa. Lisäksi nainen toi miehen toiminnan aitouden myös terapeuttien arvioitavaksi. Naisen puheen taustalla näkyivät aiemmat ja tämänhetkiset kokemukset miehen toiminnan eroavaisuuksista eri ympäristöissä eikä naisen puhe sisältänyt viitteitä siitä, että hänen luottamuksensa miehen toiminnan yhtenäistymiseen olisi lisääntynyt terapiaan hakeutumisen myötä. Puheenvuoronsa lopuksi nainen kuvasi luottamustaan terapeuttien ammattitaitoon.

4 POHDINTA

Tutkimuksessamme olimme kiinnostuneita siitä, miten pariskunnat käsittelevät vallankäyttöä parisuhdeväkivallan hoitoon tarkoitettussa pariterapiassa ja miten terapeutti osallistuu näihin keskusteluihin. Parisuhteen vallankäytön ilmiön kompleksisuuden vuoksi terapeuttisessa käsittelyssä esiintyi useita haasteita. Aineistoon tutustumisen myötä tutkimuksemme tavoitteeksi muodostui tutkia, millaiset puolisoitten puhutavat haastoivat vallankäytön terapeuttista käsittelyä. Lisäksi tutkimme, miten terapeutti pyrki saavuttamaan vallankäytön problematiikan laajuutta ja viemään tätä käsittelyä eteenpäin. Keskusteluissa terapeutin käyttämät kysymykset olivat interventiivisen haastattelun mallin (Tomm ym., 1988) mukaisesti tarkasteltavissa. Tunnistimme aineistosta neljä haasteeksi muodostunutta puolisoitten puhetapaa: vastakkaisia näkemyksiä konstruoiva puhe, vuorovaikutuksen totuttua kaavaa toistava puhe, toimijuutta ja vastuuta siirtelevä puhe sekä

vakuuttamispuhe vastauksena epäluottamuspuheeseen. Tunnistamamme puhetavat eivät kuitenkaan olleet erillisiä luokkia, joissa ei olisi esiintynyt minkäänlaisia päällekkäisyyksiä.

Havaitsimme, että erityisesti kysymykset suhteen valtaa pitävästä osapuolesta toivat esiin puolisoiden välisiä erimielisyyksiä, jotka heijastuivat myös vastuusuhteiden määrittelyyn ja siten vallankäytöstä vastuun ottamiseen. Puolisoiden vuorovaikutus osoittautui vallankäytön terapeutin käsittelyn kannalta haasteelliseksi, sillä niin näkemuserot kuin suhteen vahingoittavien kokemusten myötä syntynyt epäluottamus vaikuttivat puolisoiden tapaan keskustella asiasta. Havaitsimme, että uhrin oli vaikea luottaa tapahtuneeseen muutokseen ja puolison toiminnan aitouteen, mikä herätti tekijässä vakuuttamispuhetta. Terapeutti toi uutta näkökulmaa vallankäytön keskusteluihin, mutta otti myös moraalista asemaa vallankäytön vastuun sijoittamisessa. Terapeutin kysymykset olivat otteissa pääasiassa sirkulaarisia, mutta tunnistimme myös refleksiivisiä ja lineaarisia kysymyksiä. Strategisia kysymyksiä ei tarkastelemisemme aineisto-otteissa esiintynyt. Interventiivisen haastattelun mallin (Tomm ym., 1988) pohjalta tarkastelemamme terapeutin kysymykset toimivat pääasiassa mallin oletusten mukaisesti. Sirkulaariset kysymykset laajensivat puolisoiden oman näkökulman kuvausta. Refleksiiviset kysymykset herättivät puheessa toisaalta omaa aiempaa puhetapaa puolustavaa ja vahvistavaa puhetta, mutta toisaalta kysymykseen kätkeytyvä muutos ehdotus toi puheeseen vastustusta ja kärjistävästä sävyn. Lineaariset kysymykset vahvistivat puolisoiden omaa näkökulmaa.

Vastakkaisia näkemyksiä konstruoiva puhe toi terapiatilanteeseen näkyväksi puolisoiden toisistaan eroavat parisuhteen vallankäyttöön liittyvät subjektiiviset kokemukset. Tekijän ja uhrin vastakkaiset näkemykset vallankäytön suhteen on tunnistettu myös aiemmassa tutkimuksessa (Malik & Lindahl, 1998; Nyqvist, 2001). Havaitsimme näkemysten eroavan erityisesti sen suhteen, kumpaa pidettiin valtaa pitävänä osapuolena. Kuten myös Nyqvist (2001) on todennut, erityisesti parisuhdeväkivaltaan liittyvät vahvasti uhrin ja tekijän yksilölliset todellisuudet, jotka molemmat ovat myös pariterapiassa läsnä. Havaitsimme, että tällainen puhetapa osoittautui terapian kannalta haasteelliseksi, sillä se hankaloitti puolisoita rakentamasta yhteistä ymmärrystä suhteen vallankäytöstä. Vastakkaisia näkemyksiä konstruoivan puheen yhteydessä keskustelusta oli tunnistettavissa Markovan (1990) kuvauksen mukaisesti monologista dialogia (Haarakangas, 1997). Istunnoilla oli havaittavissa monologisen dialogin mukaisesti sitä, että puoliset jättivät toistensa näkemykset vähälle huomiolle ja keskittyivät korostamaan omaa näkökulmaansa sekä yhteisestä tilasta ja dialogista huolimatta olivat lukkiutuneet omiin näkemyksiin. Tekijän lukkiutumista omaan näkemykseen saattaa selittää vaikeus asettua uhrin asemaan ja hahmottaa omien vuorovaikutustekojen vaikutuksia. Toisaalta sitä voi selittää myös tekijän epäreiluuden kokemus, joka nousi väkivallasta vastuutetuksi tulemisesta. Vastakkaista näkemystä korostettaessa toisaalta omaa kokemusta vallankäytön uhrina pyrittiin suojelemaan, jolloin myös oman haavoitetuksi

tulemisen kokemuksen näkyväksi tuominen saattoi haastaa dialogisen dialogin muodostumista. Terapeuttinen työskentely puolestaan näyttäytyi molempien näkemysten tarkastelemisena ja toisen kuulemisen tukemisena, minkä kautta dialogiseen dialogiin ja yhteiseen ymmärrykseen pyrittiin. Keskustelun rakentuessa puolisoiden vastakkaisten näkemysten ja subjektiivisten kokemusten kilpailevaksi esiintuomiseksi, väkivalta ja vallankäyttö varsinaisina pariterapiaan hakeutumisen syinä voivat hämärtyä keskustelussa toissijaisiksi asioiksi. Tämän seurauksena terapeutin rooli näiden syiden mielessä pitämässä ja käsittelyssä korostuu.

Vuorovaikutuksen totuttua kaavaa toistava puhe toi terapiakeskusteluun näkyväksi parisuhteen vuorovaikutuksen jumiutuneisuuden. Puolisoiden puhe kuvasti vuorovaikutuskaavaa eri tavoin. Naisen puheessa vuorovaikutuskaava kuvattiin ennakoitavana, kun taas miehen puhe näyttäytyi kuvatus kaavan mukaisena. Vuorovaikutuskaavan toistuminen terapiatilanteessa näyttäytyi naisen tulkintaa ja vallankäytön kokemusta vahvistavana tekijänä. Suhteen väkivaltahistoria voi vaikuttaa puolison viestin tulkitsemiseen siten, että viestin suhdetason ulottuvuus korostuu. Tätä selittää se, että erityisesti uhrilta vaaditaan ennakointia ja herkistymistä puolison toiminnan tulkitsemiseen, jolloin nämä Watzlawickin ja kollegoiden (1967) kuvaamat suhdetason tulkinnat saattavat muodostua jopa omaa turvallisuutta takaaviksi tekijöiksi. Puolisoiden toistensa puheesta tekemät tulkinnat ylläpitävät vuorovaikutuksen totuttua kaavaa ja havaitsimme etteivät puolisot itse kokeneet voivansa vaikuttaa kaavan etenemiseen. Vähäisiä vaikutusmahdollisuuksia kaavan purkamiseen saattaa selittää näiden tulkintojen tiedostamattomuus, jolloin niiden näkyväksi tuominen on terapiassa keskeistä. Lisäksi omien vuorovaikutustekojen vaikutusten näkyväksi ja tunnistettavaksi tekeminen voi auttaa vallankäytön purkamisessa. Kuten Tomm (1988) kuvaa, perheenjäsenten välisen käyttäytymiskuvion huomaaminen on välttämätön askel, jotta voi toimia suhteessa siihen. Terapeutin rooli tämän kaavan purkajana korostuu, sillä siitä pois pääseminen omin avuin saattaa olla jopa mahdotonta. Myös Goldner (1998) on korostanut terapeutin keskeistä roolia puolisoiden toiminnan taustalla vaikuttavan suhteen kontekstin esiin tuomisessa ja muuttamisessa.

Terapiaistunnoilla parisuhteen vallankäytön keskusteluissa käytiin Kurrin (2005) kuvaamaa moraalista neuvottelua. Tämän yhteydessä esiintyi toimijuutta ja vastuuta siirtelevää puhetta, jossa puhuja otti moraalista asemaa määritellä vallankäytön vastuusuhteita. Vallankäytön terapeuttista käsittelyä haastoi tekijän vaikeus ottaa vastuu vallankäytöstä ja myöntää olevansa henkisen väkivallan käyttäjä. Toisaalta vallankäytön vastuuta hämärsi myös se, että tekijä kiisti vahingoittavaksi koetun toimintansa intentionaalisuuden, minkä myötä hän siirsi vastuun vallankäytön kokijalle. Vastuu vallankäytöstä voikin olla helpompi siirtää itsen ulkopuolelle, sillä se ei jätä ulkoisesti havaittavia jälkiä, jotka sijoittaisivat vastuun vääjäämättömästi tekijälle. Antikainen

(1999) selittää vastuun kieltämistä sillä, että väkivallasta puhuminen ja sen tunnustaminen rikkoisi tekijän itsestä muodostaman kuvan koherenttiutta. Oman väkivaltaisuuden kytkeminen ei väkivaltaiseen kuvaan itsestä voikin olla tekijälle mahdotonta (Antikainen, 1999). Tätä voi osaltaan selittää tutkimuksessamme havaitsemamme yksilön puheessa ilmenevä pyrkimys pitäytyä kiinni omassa kannassaan ja muodostaa tätä vahvistavia selontekoja. Parisuhdeväkivallan pariterapia voi toimia tekijälle kulmakivenä, jossa omaan tarinaan pitäisi sisällyttää moraalisesti vaikea ulottuvuus. Väkivallan interventioissa terapeutin on kuitenkin tärkeää ottaa aktiivinen rooli ja vastuu hoidon moraalisesta puolesta (Partanen & Wahlström, 2003; Antikainen, 1999; Goldner, 1998).

Vallankäytön tarkastelu johti myös koetun syytöksen torjumiseen vastasyytöksellä, jossa valtateema oli usein jollakin tavalla keskeisenä. Keskustelussa syytöksen ja vastuun kasautuminen miehelle asetti hänet moraalisesti haavoittuvaan asemaan ja loi uhan kasvojen menettämisestä. Vastasyytöksen rakentamista voikin selittää Goffmanin (1955) kuvaama yksilön tarve ylläpitää ja suojella kasvoja. Toisaalta vastuun kasautuminen johti myös uhriposition vetäytymiseen, mikä toimi väkivallan oikeutuksen keinona. Samansuuntaisen havainnon on tehnyt myös Kurri (2005). Ajon ja Grönroosin (2005) tavoin, myös tässä tutkimuksessa miehen puheessa vallankäyttöä selitettiin pakollisena puolustuskäyttäytymisenä, josta luopuminen johtaisi alistettuun asemaan parisuhteessa. Toisaalta vallankäytöstä irtisanouduttiin kuvaamalla se puolison virheellisenä tulkintana, mitä voi selittää Kurrin (2005) havaitsema yksilön tarve hallita moraalista positiotaan. Kurrin (2005) havainnon mukaisesti tällaisilla selonteoilla mies teki moraalisen position hallintaa ja oikeutti omaa toimintaansa. Partanen ja Wahlströmin (2003) sekä Goldnerin (1999) tavoin havaitsimme, että terapeutista työskentelyä haastoi tekijän vastuuttaminen ja uhriposition konfrontoiminen, työskentellen silti empaattisesti ja tekijää kunnioittaen. Sensitiivisyys on keskeistä vastuun sijoittamisessa, sillä terapeutin työskentelyä sitoo keskustelun institutionaalisista normeista nouseva vaatimus suojella asiakkaan kasvoja (Brown & Levinson, 1987; Kurri & Wahlström, 2007). Tekijän toimijuutta ohentavaa puhetta terapeutti voi joko konfrontoida tai ohittaa (Partanen & Wahlström, 2003). Tutkimuksessamme terapeutti käytti molempia keinoja. Miehen toimijuutta ohentavan puheen ohittaminen voikin toimia terapeutin keinona suojella miehen kasvoja.

Istuntojen aikana esiintyi myös naisen tuottamaa epäluottamuspuhetta. Tällainen puhe määritteli miehen toiminnan ja siinä havaitun muutoksen kyseenalaiseen asemaan. Keskinen (2005) mukaan parisuhdeväkivallassa ovat olennaisesti läsnä parisuhteeseen liitetyt toiveet ja lupaukset, mitä väkivallan sykliin sisältyvät läheisyyttä lupaavat jaksot tukevat. Myös tässä tutkimuksessa havaitsimme naisen epäluottamuspuheen herättävän miehessä vakuuttamispuhetta, jolla oman toiminnan aitoutta korostettiin. Kuitenkin uhrin kokemus väkivallan ja vallankäytön sykleistä toi mukanaan myös vakuuttamispuheen epäluotettavuuden, sillä lupauksista huolimatta vallankäyttö oli

toistunut. Usko ja luottamus väkivaltaisissa suhteissa ovatkin uhrin kokemuksina ambivalenttisia: toisaalta puolison puheisiin ja toimintaan halutaan luottaa, mutta toisaalta tämä luottamus asettaa haavoittuvaksi (Husso & Virkki, 2008). Nämä aiemman tutkimuksen havainnot saattavat osittain myös selittää havaitsemaamme naisen epäilystä siitä, että suora vallankäyttö vain muuttaisi muotoaan huomaamattomaksi toiminnan ohjaamiseksi. Lisäksi tällainen puhe sisältää pelon siitä, että tekijä on kykeneväinen uhrin ohjailuun jopa huomaamattomasti ja että tekijän intentio vallankäyttöön ei poistu. Luhmannin (1979) mukaan väkivaltaisissa suhteissa vaihtelu luottamuksen ja epäluottamuksen välillä onkin usein läsnä (Husso & Virkki, 2008). Tämän seurauksena myöskään terapian aikana tapahtunut muutos itsessään ei olekaan takaus mistään ja tämä kokemus tulee huomioida myös parisuhdeväkivallan pariterapiassa. Terapiakeskustelussa muutosuskoon liitettiin myös jonkinlainen määräaika, jolloin uskon muutokseen kuvattiin loppuvan. Myös Husso ja Virkki (2008) toteavat luottamuksen ja yhteisyyden kokemusten katkeavan silloin, kun tulevaisuuteen liittyvät odotukset kääntyvät kielteisiksi (Husso & Virkki, 2008). Tämän myötä miehen tuottama vakuuttamispuhe kuvautui riittämättömänä luottamuksen ja muutosuskon rakentamiseen.

Tarkastelimme terapeutista työskentelyä interventiivisen haastattelun mallin avulla. Terapeutin kysymyksissä painottuivat sirkulaariset kysymykset. Tällaiset kysymykset saivat puoliset jatkamaan ja laajentamaan edellä aloittamaansa puhetapaa. Mallin mukaisesti sirkulaariset kysymykset vaikuttavatkin hyväksyvästi ja antavat kokemuksen saman ilmiön erilaisista ymmärtämistavoista (Aaltonen & Laitila, 2015). Vastakkaisia näkemyksiä konstruoivan puheen yhteydessä terapeutti käytti sirkulaarisia kysymyksiä, joiden funktiona oli tuoda puolisoille esiin vastakkaisia näkökulmia suhteessa toisiinsa ja toiminnan vaikutuksia toiseen. Parisuhdeväkivallan pariterapiassa näkökulmia esiin tuova keskustelu voikin olla keskeinen erityisesti uhrin kokemuksen näkyviksi tuomisessa. Sirkulaarisia kysymyksiä käytettiin myös vuorovaikutuksen totuttua kaavaa toistavan puheen yhteydessä, jolloin niillä pyrittiin tuomaan näkyväksi vuorovaikutussuhdetta ja toiminnan vaikutuksia toiseen. Ne eivät kuitenkaan vastuuttaneet uhria tai olleet tekijälle liian uhkaavia. Sirkulaaristen kysymysten potentiaalinen näkökulmia avartava vaikutus voikin selittää niiden painottumista terapiakeskusteluissa.

Refleksiivisillä kysymyksillä terapeutti tuki naisen toimijuutta eropäätöksestä keskusteltaessa ja toi näkyväksi siihen vaikuttavia tekijöitä. Kysymykset saivat Tommin (1988) mallin oletuksista poiketen uhrin jatkamaan edellä aloittamaansa kuvausta sen sijaan, että ne olisivat tuoneet puheeseen uutta näkökulmaa. Vastakkaisia näkemyksiä konstruoivan puheen yhteydessä refleksiivisillä kysymyksillä tekijälle ehdotettiin uutta toimintatapaa ja pyrittiin lisäämään itsetietoisuutta. Tutkimuksessamme terapeutin esittämän refleksiivisen kysymyksen funktio oli samankaltainen Liikamaan ja Tantarimäen (2005) tutkimuksessaan tunnistaman uuden näkökulman tarjontapuheen

kanssa, jossa pyrkimyksenä on edistää asiakkaan ajatteluprosessia ja nostaa esiin uusia tarkastelutapoja. Tämä on linjassa myös Tommin (1988) mallin oletusten kanssa. Tutkimuksessamme refleksiivisen kysymyksen muodossa esitetty muutosehdotus kuitenkin johti tekijän uhriposition vetäytymiseen, minkä kautta tekijä puolusti omaa toimintaansa ja antoi toiminnalleen selityksen. Vaikutus oli samankaltainen Liikamaan ja Tantarimäen (2005) havaitseman terapeutin haastamispuheen yhteydessä, jonka he totesivat herättävän asiakkaissa tarpeen tarkentaa ja uudelleen konstruoida rakentamaansa kuvausta ja asettua puolustautujan position. Mahdollisesti tekijän kokemus suhteen valta-asetelmasta esti häntä näkemästä muutosmahdollisuutta omassa toiminnassa ja sai myös torjumaan terapeutin antaman muutosehdotuksen. Kun kysymys esitetään kontekstissa, jossa läsnä on puolisoitten kokemukset suhteen valta-asetelmasta, voidaan omasta näkökulmasta luopuminen kokea myös vallasta luopumisena. Näin ollen tekijä voi kokea hänelle suunnatun muutosehdotuksen uhkaavana, vaikka se olisikin muotoiltu neutraaliin sävyyn. Voikin olla että vallankäytön ilmiön moraalinen ja emotionaalinen lataus vaikuttaa siten, että terapeutin esittämät kysymykset, jotka sisältävät ehdotuksen muutokseen voivat herättää asiakkaassa tarpeen puolustautua ja suojella kasvojaan, sillä neutraalikin ehdotus koetaan haastamiseksi.

Lineaariset kysymykset herättivät kummankin puolison omaa tulkintakehystä kuvaavaa ja vahvistavaa puhetta, mikä oli linjassa interventiivisen haastattelun mallin oletusten kanssa. Lisäksi lineaariset kysymykset tarjosivat terapeutille tietoa puolisoitten näkemyksistä ja kokemuksista. Lineaariset kysymykset ovatkin välttämättömiä ongelman selvittämisen kannalta (Tomm ym., 1988). Väkivallan interventioissa rakennettu konteksti ja faktapohja on myös pariterapian ehto (Antikainen, 1999), minkä vuoksi lineaaristen kysymysten merkitys tässä kontekstissa korostuu. Epäluottamuspuheen yhteydessä terapeutti käytti lineaarisia kysymyksiä, joilla hän kartoitti havaitun muutoksen taustaa, mutta myös validoi uhrin haavoitetuksi tulemisen kokemuksesta nousevaa epäluottamusta. Terapeutti vahvisti tällaisella kysymyksellä uhrin oikeutta määritellä oma kokemuksensa, mikä samalla tuki uhrin toimijuutta. Toisaalta terapiatilanteessa uhrille kohdistetut direktiiviset kysymykset tuovat hänen kuvaamansa kokemuksen myös tekijälle näkyväksi. Direktiivisiä kysymyksiä tulee kuitenkin kysyä turvallisuus koko ajan mielessä pitäen.

Pohdimme, voisiko strategisten kysymysten puuttumista vallankäytön pariterapeuttisessa käsittelyssä selittää väkivallan luoma erityislaatuinen konteksti, sillä kuten todettu, väkivaltatyössä on välttämätöntä sijoittaa vastuu tekijälle. Myös Liikamaa ja Tantarimäki (2005) ovat tuoneet esiin tämän väkivaltatyön erityishaasteen, jossa terapeutin tulee pyrkiä tarjoamaan asiakkaille hyväksyvä ilmapiiri, joka mahdollistaa asiakkaan ehdoilla työskentelyn, mutta myös osoittaa väkivaltaan kielteinen suhtautuminen. Strategiset kysymykset pyrkivät vaikuttamaan suoraan ja sijoittamaan muutosehdotusta yksilölle (Aaltonen & Laitila, 2015), minkä vuoksi tällaiset kysymykset voivat olla

tekijälle liian direktiivisiä ja herättää tekijän puheessa vastareaktion, ruokkia toimijuutta ohentavaa puhetta ja siirtää vastuuta väkivallasta uhrille. Strategiset kysymykset voivat myös herättää puolisoissa syyllisyyden ja häpeän tunteita (Tomm ym., 1988). Terapeutista työskentelyä sitoo väkivaltakontekstin vaatima sensitiivisyys, puolisojen kasvojen suojelu ja turvallisuuden huomioiminen, minkä vuoksi tällaiset kysymykset eivät mahdollisesti sovi yhteen väkivaltatyön periaatteiden kanssa.

Vaikka teoriassa pystytään mallintamaan ja kliinisessä käytännössä tunnistamaan interventiivisen haastattelun kysymysten todennäköisiä reaktioita asiakkaissa, Tommin (1988) mukaan tulee kuitenkin muistaa, että intervention todellinen vaikutus on aina asiakkaasta, ei terapeutista käsin määräytyvää. Kysymysten nelikenttä auttaa kuitenkin havainnollistamaan terapeutin työskentelyä ja hahmottamaan kaikkia terapeutin toimia interventiona (Tomm ym., 1988). Tutkimuksessamme kysymysten tulkitseminen oli paikoittain haastavaa, jolloin tulkinnan kannalta keskeiseksi nousi kysymyksen esittämisen sävy. Tämä oli merkittävää etenkin refleksiivisten kysymysten tunnistamisessa. Aineistossamme esiintyneiden refleksiivisten kysymysten neutraali ja hyväksyvä sävy mahdollisti näiden kysymysten erottamisen interventiivisen mallin suoran konfrontaation sisältämistä strategisista kysymyksistä.

Ongelman määrittely on keskeisessä roolissa terapeutisessa prosessissa (Antaki ym., 2005). Havaitimme, että tämä muodostui puolisojen puhetaipojen myötä haasteelliseksi vallankäyttöä käsittelevissä terapiakeskusteluissa. Tutkimuksessamme tekijä koki suhteen tilannetta käytettävän häntä vastaan vallan välineenä, mikä osoitti vallankäytön määrittelyyn liittyvän haasteen. Lisäksi tutkimuksessamme vallankäytön uhri kuvasi tekijän kiistävän hänen henkilökohtaisen kokemusmaailmansa. Tällainen vallankäyttö puolestaan luo erityisen haasteen ilmiön määrittelemiselle ja vallankäytön käsittelemiselle pariterapiassa, sillä näin ollen kiistetyksi tulevat uhrin satutetuksi tuleminen kokemukset. Notkon (2011) mukaan väkivallan määrittely ja sen tunnistamisen edellytykset ovat yhteydessä toisiinsa. Kuten todettu, henkisen väkivallan ja vallankäytön vahingoittavuus eivät jätä ulkoisia merkkejä, minkä vuoksi vahingoittavuuden subjektiivisen kokemuksen tunnistaminen ja siihen liittyvä vallankäytön osoittaminen jää uhrin kuvauksen varaan. Puolisoiden eriävät näkemykset vallankäytöstä muodostivat terapiassa vallankäytön uhrin kokemukset neuvottelun alaisiksi ja siten hämärsivät ilmiön väkivallan luonnetta ja tekijän vastuun ottamista. Kun keskeiseksi kysymykseksi nousee se, kenellä on valta määrittellä vallankäyttö ja mitkä kokemukset ovat satuttavia, korostuu ulkopuolelta tuleva määrittelyvalta. Terapeutin moraalinen asema korostuukin jälleen määrittelykysymyksissä, jotta terapian fokus säilyy väkivallan käsittelyssä (Antikainen, 1999).

Kaikissa tunnistamissamme puhetavoissa näyttäytyi omaa puhetta vahvistavaa retoriikkaa ja karkeaa kielenkäyttöä, joiden avulla terapiatilanteen osallistujiin vedottiin. Lisäksi miehen puheessa tällaiset keinot toimivat terapiatilanteessa tapahtuvana vallankäyttönä. Vallankäyttö ja vahingoittavuuden subjektiivinen kokemus sekä aiheuttivat että mahdollistivat keskustelun, jossa puolisoille tuli tarve vahvistaa kokemuksensa aitoutta ja ehdottomuutta. Tällaisissa tilanteissa puoliset käyttivät puheenvuoroissaan ääri-ilmaisuja, jotka Jokisen (2016b) mukaan toimivat vakuuttamisen keinoina ja oman toiminnan oikeutuksina. Lisäksi ilman ääri-ilmaisuja argumentaatio muuttuisi helpommin väittelyksi siitä, onko väite tosi vai ei (Jokinen, 2016b). Toisaalta sen lisäksi, että omaa puhetta vahvistettiin, puolison puhetta kiistettiin. Argumentaatio saattaakin sisältää sekä oman argumentin suojaamista että hyökkäyksen kilpailevaa näkemystä vastaan (Jokinen, 2016b), mikä näyttäytyi aineistossamme paikoittain taisteluna, jossa puolison puheesta tulkittuun hyökkäykseen reagoitiin vastahyökkäyksellä tai puolustautumalla. Tällainen näkemysten kilpailu terapiassa voi luoda riskin terapiakeskustelun ajautumisesta umpikujaan.

Parisuhdeväkivallan hoidossa on tärkeää ottaa huomioon parisuhteen epäsymmetrisen valta-asetelman heijastuminen itse pariterapian vuorovaikutukseen ja vallankäytön käsittelyyn. Tutkimuksessamme terapiaistunnon vuorovaikutuksessa vallankäyttö näyttäytyi keskustelunormien vastaisena käyttäytymisenä, kuten puheenvuorojen keskeyttämisenä ja eväämisenä, ja näin keskustelun järjestyksen rikkomisena. Keltikangas, Kulta ja Kyrö (2014) ovat tämän aineiston pohjalta todenneet puheen määrällisen dominanssin heijastavan suhteen epäsymmetristä valta-asetelmaa, mikä tuli esiin myös aineistossamme naisen kuvauksessa vuorovaikutuksen totutusta kaavasta. Vallankäytön tunnistaminen puolisoitten vuorovaikutuksesta edellyttää terapeutilta tarkkaavaisuutta, jotta terapiaistunnosta ei tule uusi vallankäytön mahdollisuus. Tämän myötä arvioitavaksi tulee jopa se, onko keskusteluvuorovaikutus toimiva tapa käsitellä vuorovaikutukseen sisäistynyttä vallankäyttöä.

Oletustemme mukaisesti vallankäytön pariterapeuttinen käsittely osoittautui haasteelliseksi. Sen tavoittaminen, miten valta operationalisoituu vuorovaikutusteeoissa ja mahdollisesti väkivallan käytössä, on pariterapiassa erityisen haasteellista. Puolisoiden hankalaksi todettu vuorovaikutusmalli voi olla molemmille osapuolille lamaava ja kaavan toistuminen tekee mahdottomaksi siitä irti pääsemisen. Watzlawickin ja kollegoiden (1979) mukaan parisuhteeseen liittyy sopimus, jonka kautta puoliset tekevät toistensa toimista tulkintoja sekä ratkaisevat ristiriidat ja konfliktit. Sopimuksen mukaisesti toistuvat toimimattomat ratkaisuyritykset johtavat pariskunnan kykenemättömyyteen muuttaa suhteen tilannetta. Siispä tekivät he mitä tahansa tämän systeemin sisäpuolella, heidän suhteensa pysyy muuttumattomana. (Watzlawick ym., 1979.) Psykoterapeuttisen intervention yksi tärkeimmistä piirteistä onkin se, että siinä luodaan uusi laajennettu systeemi, johon myös terapeutti

kuuluu. Laajennetun systeemin kautta voidaan tuoda uusia näkökulmia ja aiheuttaa pariskunnan sopimuksessa muutosta, mitä dyadin sisäisesti ei kyetä tekemään. (Watzlawick ym., 1967.) Toisaalta toisen pakottaminen, vallankäyttö ja ehkä jopa väkivallalla uhkailu ei ole samanlaista institutionaalisessa tilanteessa kuin se olisi privaatisissa kotitilanteessa. Pariterapialla voidaan kyetä tunnistamaan toista alistava valta parisuhteessa, mikä voi mahdollistaa väkivallan loppumista tukevaa muutosta (Goldner, 1998). Vaikka terapiatilanteessa vuorovaikutuksen kaavan osoittamista ja näkyväksi tekemistä tapahtuu, tämä ei takaa sitä, että kaava saavutettaisiin sellaisena kuin se näyttäytyy kotioloissa.

Tutkimuksemme myötä arvioitavaksi tulee myös, muodostuvatko tunnistamamme terapeutista käsittelyä haastavat puhettavat pariterapian kontraindikaatioiksi. Vallankäytön terapeutista käsittelyä haastavista puhetavoista etenkin toimijuutta ja vastuuta siirtelevä puhe sekä vastakkaisia näkemyksiä konstruoiva puhe saattavat olla puhetapoja, jotka tekevät lopulta pariterapiatyöskentelyn väkivallan kontekstissa mahdottomaksi. Näin on sen vuoksi, että havaitsimme erityisesti niiden sisältävät riskin väkivallan vastuun hämärtymisestä. Tutkimuksemme parit täyttivät pariterapian ehdon fyysisen väkivallan loppumisesta, mutta vallankäyttö oli suhteissa edelleen läsnä. Myös vallankäyttöön liittyvät määrittelykysymykset muodostuivat terapialle ongelmallisiksi. Joissain tapauksissa pariterapeuttinen työskentely soveltuu väkivallan loppumiseen tähtäävänä interventiona, mutta sen luomat haasteet ja ehdot on otettava huomioon (Stith & McCollum, 2011). Pariterapian soveltuvuutta arvioitaessa tulisikin pyrkiä saavuttamaan myös vallankäytön ulottuvuus, joka tutkimuksemme mukaan vaikuttaa pariskunnan edellytyksiin käsitellä vallankäyttöä keskusteluvuorovaikutuksessa ja siten tekee ilmiön äärellä pariterapeuttisesta työskentelystä haastavaa.

4.1 Tutkimuksen laadun arviointi

Tutkimuksemme vahvuus on parisuhteen vallankäytön sävyttämien puolisoitten puhetapojen tavoittaminen ja niiden vaikutuksen tunnistaminen vallankäytön terapeutiseen käsittelyyn. Laadullisen tutkimuksemme luotettavuutta lisäävät perusteellinen taustakirjallisuuteen ja aineistoon perehtyminen sekä analyysin toteutuksen läpinäkyvyys. Tutkimuksemme analyysin luotettavuutta lisää kahden parin terapiaistuntojen tarkastelu, sekä kyseisten parien istuntojen kattava läpikäyminen, minkä avulla saimme muodostettua kokonaisvaltaisen kuvan vallankäytön keskusteluista läpi parien terapiaprosessien. Tämän pohjalta pystyimme nimeämään vallankäytön käsittelyn kannalta haasteellisia puhetapoja ja valitsemaan niitä ilmentävät aineisto-otteet. Nimeämämme puhettavat eivät kuitenkaan olleet puhtaasti toisistaan erillisiä niin, että niissä ei olisi esiintynyt osittaista päällekkäisyyttä. Jokainen muodostamamme luokka sisälsi useamman aineisto-otteen, minkä avulla

olemme pyrkineet havainnollistamaan terapeutin käsittelyn haasteita laajemmin. Otteet ovat useamman puheenvuoron sisältäviä ja niissä on pyritty tuomaan näkyväksi keskustelujen tyypillinen eteneminen. Tämä auttaa ymmärtämään aineistosta tehtyjä johtopäätöksiä ja tuomaan esiin tutkittavien äänen sellaisena kuin se aineistossa läpi terapiaprosessin esiintyi. Tämä on myös tutkimuksemme läpinäkyvyyttä lisäävä tekijä (Stiles, 2003). Lisäksi luotettavuuden lisäämiseksi analyysi tehtiin motiivien sijaan vuorovaikutuksen tason tarkastelun kautta, mikä on linjassa diskursiivisen psykologian periaatteiden kanssa. Tutkimuksemme tulokset ovat myös perusteltavissa aiemmalla tutkimuksella, mikä tukee havaintojemme luotettavuutta. Vaikka tutkimuksessa tarkastelimme haasteellisia puhetapoja, oli terapiakeskusteluissa havaittavissa myös sellaista puhetta, joka tuki terapiaprosessin etenemistä ja loi terapeutista käsittelyä mahdollistavaa keskusteluilmapiiriä.

Tutkimustuloksemme ovat siirrettävissä yleisestikin parisuhdeväkivallan pariterapeutin työkentelyyn. Aineistossamme puoliset eivät kertoneet kokevansa fyysisen väkivallan uhkaa, mikä saattoi vaikuttaa mahdollisuuteen puhua vallankäytön kokemuksista terapiassa vapaammin. Tunnistamamme puhetavat olisivat myös voineet näyttäytyä erilaisina, mikäli aineistomme pareilla fyysisen väkivallan pelko olisi ollut läsnä. Johtopäätöstemme siirrettävyyttä lisää myös se, että interventiivisen haastattelun malli on soveltuva myös muuhun muutokseen tähtäävään pariterapeutin työkentelyyn. Mallin soveltuvuus voisi olisikin tutkimusta parempi, mikäli terapeutin käsittelyn fokuksena olisi ilmiö, jossa vastuusuhteiden hämärtyminen riski ei olisi niin suuri ja näin myös sirkulaaristen vaikutussuhteiden tarkasteleminen olisi moraalisesti riskittömämpää.

Ensimmäisenä tutkimuksemme rajoitteena voidaan pitää tulosten laadullisen tutkimuksen mukaista subjektiivisuutta, jolloin päätelmät perustuvat tutkijoiden tulkintaan aineistosta. Näin ollen myös puhetapojen luokittelu voisi näyttäytyä erilaisena eri tutkijoiden tekemänä. Väkivaltakontekstin muodostaman lähtöasetelman myötä terapiakeskusteluiden analysoimisessa ja tulkitsemisessä huomionarvoiseksi tulee tutkijan omien ajatusten ja oletusten aktiivinen tiedostaminen, jotta ne eivät muodostu analyysia johdattavaksi. Tutkijan omia henkilökohtaisia reaktioita havaintoihin ja tutkimuslöydöksiin tuleekin arvioida (Stiles, 2003). Näkökulmia ja neutraaliutta tulkintoihin toi koko tutkimusprosessin ajan käyty vuoropuhelu kahden tutkijan, ohjaajan, teorian ja aineiston välillä. Tutkimuksemme tulokset ovat laadullisen tutkimuksen mukaisesti varovaisia (Stiles, 2003). Tutkimuksemme toisena rajoitteena voidaan pitää suppeutta, mikä on tulostemme yleistettävyyttä rajoittava tekijä. Pieni otoskoko mahdollisti kuitenkin vallankäytön terapeutista keskustelua rakentavan vuorovaikutuksen yksityiskohtaisen tarkastelun, mikä olisi ollut haastavaa tutkia laajoilla otoksilla. Kolmantena rajoitteena voidaan pitää tutkimusaiheen eli valtateeman aiheuttamia

tutkimuksellisia haasteita, sillä aiemmassa tutkimuksessa ja kirjallisuudessa valtaa on lähestytty erilaisin teorioin, ja sen määrittämisen ja mittaamisen tavat vaihtelevat. Vallankäytön monitulkintaisuus tuli esiin myös aineistossamme. Neljäntenä tutkimuksemme rajoitteena voidaan pitää interventiivisen haastattelun mallin soveltuvuutta terapeutin työskentelyn tarkasteluun väkivaltakontekstissa, sillä menetelmää ei ole kehitetty väkivaltatyöhön. Lisäksi aineistossamme terapeutin työskentely ei tapahtunut mallia noudattaen, mikä voi vaikuttaa tehtyihin johtopäätöksiin. Näistä rajoituksista huolimatta tutkimuksemme toimii olemassa olevaa tutkimusta syventävänä ja tarkastelee uudella tavalla väkivallan terapeutista käsittelyä.

Tutkimuksemme on toteutettu eettisten periaatteiden mukaisia toimintatapoja ja salassapitositoumusta noudattaen. Analyysiprosessi on toteutettu tutkittavia kunnioittaen. Tutkimuksen eettisyyttä lisäsi aineiston pseudonymisointi ja tunnistettavuuden häivyttäminen aineisto-otteista. Lisäksi tunnistettavuutta vähensi aineisto-otteiden esittäminen pareja erittelemättä.

4.2 Käytännön sovellusmahdollisuudet ja jatkotutkimus

Henkisen väkivallan ja vallankäytön pariterapeutin käsittelyn tutkimukselle on tarvetta. Tutkimuksemme antaa arvokasta tietoa henkisen väkivallan hoidosta ja auttaa tunnistamaan vuorovaikutuksen ilmiöitä, jotka muodostavat haasteita vallankäytön terapeutiseen käsittelyyn. Tuloksemme osoittavat, että vallankäyttöön liittyy moraalinen ja tunteita herättävä puoli, joka näkyy puolisoiden tavassa puhua vallankäytöstä. Lisäksi tutkimuksemme tuo esiin mahdollisia pariterapian tuloksellisuutta ja väkivallan pariterapeutin hoidon soveltuvuutta rajoittavia tekijöitä. Tunnistamalla terapeutista käsittelyä haastavat tekijät voidaan osoittaa myös lisäkoulutusta vaativat kohdat.

Tässä tutkimuksessa tarkastelimme vallankäytön terapeutista käsittelyä interventiivisen haastattelun mallin mukaisesti. Arviomme mukaan kaikkien terapeutin toimien näkeminen interventiona sopii teoreettisesti tarkasteltuna vallankäytön tematiikkaan ja väkivaltatyöhön, jossa terapeutin aktiivisen roolin merkitys on tunnistettu. Tutkimuksemme kuitenkin kykenee ainoastaan tunnistamaan interventiivisen haastattelun elementit terapeutin työskentelystä. Jatkotutkimuksessa olisi mielenkiintoista selvittää, miten interventiivinen haastattelu tietoisesti käytettynä toimisi vallankäytön käsittelyssä työskentelymenetelmänä. Mallin mukaisen työskentelyn myötä puolisoiden puhuvat ja niiden muodostamat haasteet vallankäytön terapeutiseen käsittelyyn saattaisivat näyttäytyä erilaisina.

LÄHTEET

- Aaltonen, J. & Laitila, A. (2015). Perheterapia. Teoksessa Huttunen, M. & Kalska, H. (toim.), *Psykoterapiat* (3. uudistettu painos). Helsinki: Duodecim.
- Ajo, A. & Grönroos, S. (2005). Selittäminen ja vastuunotto miesten puheessa. Teoksessa Holma, J. & Wahlström, J. (toim.), *Iskuryhmä: miesten puhetta Vaihtoehto väkivallalle –ryhmissä* (s. 90-113). Helsinki: Yliopistopaino.
- Antaki, C., Barnes, R. & Leudar, I. (2005). Diagnostic formulations in psychotherapy. *Discourse Studies*, 7(6), pp. 627-647. doi:10.1177/1461445605055420
- Antikainen, J. (1999). Perheväkivallan perhekeskeinen hoito. Teoksessa Aaltonen, J. & Rinne, R. (toim.), *Perhe terapiassa: vuoropuhelua vuosituhannen vaihtuessa* (s. 218-230). Suomen Mielenterveysseuran Koulutuskeskus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Babcock, J., Waltz, J., Jacobson, N. & Gottman, J. (1993). Power and violence: the relation between communication patterns, power discrepancies, and domestic violence. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(1), 40-50. doi: 10.1037/0022-006X.61.1.40
- Bograd, M. & Mederos, F. (1999). Battering and couples therapy: Universal screening and selection of treatment modality. *Journal of Marital and Family Therapy*, 25(3), 291-312. doi:10.1111/j.1752-0606.1999.tb00249.x.
- Brown, P. & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coleman, D. & Straus, M. (1986). Marital power, conflict, and violence in a nationally representative sample of American couples. *Violence and Victims*, 1(2), 141-157. doi:10.1891/0886-6708.1.2.141
- Dell, P. (1989). Violence and the systemic view: The problem of power. *Family Process*, 28(1), 1-14. doi:10.1111/j.1545-5300.1989.00001.x
- Dobash, R.E. & R.P. Dobash (1979). *Violence against wives: A case against the patriarchy*. New York: Free Press.
- Flaskas, C. & Humphreys, C. (1993). Theorizing about power: Intersecting the ideas of Foucault with the “problem” of power in family therapy. *Family Process*, 32(1), 35-47. doi:10.1111/j.1545-5300.1993.00035.x
- Germain, J. (2001). Predictors of domestic violence: Power-and-control versus imbalance-of-power and related factors. Teoksessa Sandhu, D. S. (2001). *Faces of violence: Psychological correlates, concepts, and intervention strategies* (s. 337-354). Nova Publishers.
- Goffman, E. (1955). On face-work: An analysis of ritual elements in social interaction. *Psychiatry*, 18(3), 213-231. doi: 10.1162/15241730360580159
- Goldner, V. (1998). The treatment of violence and victimization in intimate relationships. *Family Process*, 37(3), 263-286. doi:10.1111/j.1545-5300.1998.00263.x.
- Goldner, V. (1999). Morality and multiplicity: perspectives on the treatment of violence in intimate life. *Journal of Marital and Family Therapy*, 25(3), 325-336. doi:10.1111/j.1752-0606.1999.tb00251.x
- Gurman, A. S. & Fraenkel, P. (2002). The history of couple therapy: A millennial review. *Family Process*, 41(2), 199-260. doi:10.1111/j.1545-5300.2002.41204.x.

- Haarakangas, K. (1997). *Hoitokokouksen äänet: dialoginen analyysi perhekeskeisen psykiatrisen hoitoprosessin hoitokokoukseskusteluista työryhmän toiminnan näkökulmasta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Hintikka, A-M. (1999). Kun rakkaudessa lyödään - systeeminen ja feministinen näkökulma parisuhdeväkivaltaan. Teoksessa Aaltonen, J. & Rinne, R. (toim.), *Perhe terapiassa: vuoropuhelua vuosituhannen vaihtuessa (218-230)*. Suomen Mielenterveysseuran Koulutuskeskus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Holma, J. (2005). Parisuhde- ja perheväkivallan turvallinen ehkäisy ja hoito. Teoksessa Holma, J. & Wahlström, J. (toim.), *Iskuryhmä: miesten puhetta Vaihtoehto väkivallalle –ryhmissä* (s. 154-175). Helsinki: Yliopistopaino.
- Holma, J. & Partanen, T. (2008). Lähisuhdeväkivalta tutkimuskohteena. Teoksessa Sevón, E. & Notko, M. (toim.), *Perhesuhteet puntarissa* (s. 274-291). Helsinki: Palmenia Helsinki University Press.
- Holma, J., Laitila, A. & Seikkula, J. (2009). *Pariterapia parisuhdeväkivallan ehkäisemisen keinona: tutkimussuunnitelma*. Jyväskylän yliopisto.
- Husso, M. & Virkki, T. (2008). Sukupuolittunut luottamus ja väkivalta parisuhteissa.. Teoksessa Sevón, E. & Notko, M. (toim.), *Perhesuhteet puntarissa* (s. 259-273). Helsinki: Palmenia Helsinki University Press.
- Johnson, M. P. (2008). *A typology of domestic violence : Intimate terrorism, violent resistance, and situational couple violence*. Boston: Northeastern University Press.
- Jokinen, A. (2016a). Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, A. (2016b). Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). Diskursiivinen maailma: Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- Kapanen, K. (2005). *Naiskuvat miesten puheessa*. Teoksessa Holma, J. & Wahlström, J. (toim.), *Iskuryhmä: miesten puhetta Vaihtoehto väkivallalle –ryhmissä* (s. 72-87). Helsinki: Yliopistopaino.
- Karakurt, G., Dial, S., Korkow, H., Mansfield, T. & Banford, A. (2013). Experiences of marriage and family therapists working with intimate partner violence. *Journal of Family Psychotherapy*, 24(1), 1-16. doi: 10.1080/08975353.2013.762864.
- Keltikangas, M., Kulta, H. & Kyrö, H. (2014). *Dialogical conversations on power abuse in couples treatment for intimate partner violence: A qualitative analysis of positions and dominance used in conversations*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Keskinen, S. (2005). *Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat: Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt*. Tampere: Tampere University Press.
- Kruus, H. (2010). Väkinen otettua valtaa - näkökulmia parisuhteessaan väkivaltaa käyttäneen miehen auttamiseen. Teoksessa Malinen, V. & Alkio, P. (toim.), *Paripsykoterapia ja parisuhteen kätketyt mahdollisuudet* (s. 135-173). Väestöliitto. Helsinki: VL-Markkinointi Oy.

- Kumpula, S. & Malinen, V. (2010). Integratiivinen lähestymistapa kuvata ja tutkia pariopsykoterapiaa. Teoksessa Malinen, V. & Alkio, P. (toim.), *Paripsykoterapia ja parisuhteen kätkeyt mahdollisuudet* (s. 10-21). Väestöliitto. Helsinki: VL-markkinointi.
- Kurri, K. (2005). *The invisible moral order: Agency, accountability and responsibility in therapy talk*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kurri, K. (2012). *Mitä psykoterapeutin on hyvä tietää keskustelun kulusta*. Teoksessa Eronen, S. & Lahti-Nuuttila, P. (toim.), *Mikä psykoterapiassa auttaa*, (s. 297-321). Helsinki: Edita.
- Kurri, K. & Wahlström, J. (2007). Reformulations of agentless talk in psychotherapy. *Text & Talk*, 27(3), 315-338. doi:10.1515/TEXT.2007.013
- Liikamaa, M. & Tantarimäki, T. (2005). Terapeuttien interventtien rakentuminen ryhmähoidossa. Teoksessa Holma, J. & Wahlström, J. (toim.), *Iskuryhmä: miesten puhetta Vaihtoehto väkivallalle –ryhmissä* (s.114-131). Helsinki: Yliopistopaino.
- Mahoney, A. R. & Knudson-Martin, C. (2009). The social context of gendered power. Teoksessa Knudson-Martin, C. & Mahoney, A. R. (toim.), *Couples, gender, and power : Creating change in intimate relationships* (17-29). New York, NY: Springer Publishing Company.
- Malik, N. & Lindahl, K. (1998). Aggression and dominance: The roles of power and culture in domestic violence. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 5(4), 409-423.
- Notko, M. (2011). *Väkivalta, vallankäyttö ja vahingoittuminen naisten perhesuhteissa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Nussbaum, M. C. (2005). Women's bodies: Violence, security, capabilities. *Journal of Human Development*, 6(2), 167-183. doi:10.1080/14649880500120509
- Nyqvist, L. (2001). *Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos: prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- Partanen, T. (2008). *Interaction and therapeutic interventions in treatment groups for intimately violent men*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Partanen, T. & Wahlström, J. (2003). The dilemma of victim positioning in group therapy for male perpetrators of domestic violence. Teoksessa Hall, C., Juhila, K., Parton, N. & Pösö, T. (toim.), *Constructing clienthood in social work and human services: Interaction, identities and practices* (s. 129-144). London: Jessica Kingsley Publishers.
- Perttu, S. (2002a). Mitä on naiseen kohdistuva väkivalta. Teoksessa Rautava, M. & Perttu, S. (toim.), *Naiseen kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivallasta* (s. 17-49). Helsinki: Stakes/Naiseen kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti.
- Perttu, S. (2002b). Naisen selviytymisprosessi ja sen tukeminen. Teoksessa Rautava, M. & Perttu, S. (toim.), *Naiseen kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivallasta* (s. 84-102). Helsinki: Stakes/Naiseen kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti.
- Peräkylä, A., Antaki, C., Vehviläinen, S. & Leudar, I. (2008). Analysing psychotherapy in practice. Teoksessa Peräkylä, A., Antaki, C., Vehviläinen, S. & Leudar, I. (toim.), *Conversation analysis and psychotherapy* (s. 5-25). Cambridge: Cambridge University Press.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Potter, J. & Wetherell, M. (1999). *Discourse and social psychology: Beyond attitudes and behaviour*. London: Sage.
- Potter, J. (2012). Discursive psychology and discourse analysis. Teoksessa Gee, J. P. & Handford, M. (toim.), *The Routledge handbook of discourse analysis* (s. 104-119). London: Routledge.

- Pynnönen, A. (2013). *Diskurssianalyysi: tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto
- Rogers, W. S., Bidwell, J. & Wilson, L. (2005). Perception of and satisfaction with relationship power, sex, and attachment styles: A couples level analysis. *Journal of Family Violence*, 20(4), 241-251.
- Ronkainen, S. (2008). Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. *Yhteiskuntapolitiikka*, 73(4), 388-401.
- Schegloff, E. (1997). Whose Text? Whose Context? *Discourse & Society*, 8(2), 165-187. doi:10.1177/0957926597008002002
- Seikkula, J. & Arnkil, T. E. (2005). *Dialoginen verkostotyö*. Helsinki: Tammi.
- Stets, J. E. (1993). Control in dating relationships. *Journal of Marriage and the Family*, 55, 673-685. doi:10.2307/353348.
- Stiles, W. (2003). Qualitative research: Evaluating the process and the product. Llewelyn, S. & Kennedy, P. (toim.), *Handbook of Clinical Health Psychology* (s. 477-500). John Wiley & Sons, Inc.
- Stith, S. & McCollum, E. (2011). Conjoint treatment of couples who have experienced intimate partner violence. *Aggression and Violent Behavior*, 16(4), 312-318. doi:10.1016/j.avb.2011.04.012.
- Straus, M. (1973). A General Systems Theory Approach to a Theory of Violence Between Family Members. *Social Science Information*, 12(3), 105-125. doi: 10.1177/053901847301200306.
- Strong, T., Sutherland, O., Couture, S., Godard, G. & Hope, T. (2008). Karl Tomm's collaborative approaches to counselling. *Canadian Journal of Counselling*, 42(3), 174-191.
- Suoninen, E. (2016a). Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- Suoninen, E. (2016b). Kielenkäytön vaihtelevuuden analysoiminen. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- Tomm, K., Mattila, A. & Jakobson, M. (1988). Interventiivinen haastattelu (suom. Mannerheimin lastensuojeluliitto). Jyväskylä: Gummeruksen Kirjapaino Oy. Alkuperäiset artikkelit Tomm, K. Interventive interviewing: Part I-III julkaistu vuosina 1987 ja 1988 Family Process -lehdissä 26(1), 3-13; 26(2), 167-183; 27(1), 1-15.
- Vall, B., Päivinen, H. & Holma, J. (2018). Results of the Jyväskylä research project on couple therapy for intimate partner violence: topics and strategies in successful therapy processes. *Journal of Family Therapy*, 40(1), 63-82. doi:10.1111/1467- 6427.12170
- Vall, B., Seikkula, J., Laitila, A., Holma, J. & Botella, L. (2014). Increasing responsibility, safety, and trust through a dialogical approach: A case study in couple therapy for psychological abusive behavior. *Journal of Family Psychotherapy*, 25(4), 275-299. doi:10.1080/08975353.2014.977672.
- Virkki, T. (2004). *Vihan voima. Toimijuus ja muutos vihakertomuksissa*. Jyväskylä: Atena.
- Wahlbeck, J-C. (2010). Miten elämä näyttäytyy parisuhteessa. Teoksessa Alkio, P. & Malinen, V.(toim.), *Paripsykoterapia ja parisuhteen kätketyt mahdollisuudet*. Helsinki: VL-markkinointi.

- Wahlström, J. (1992). *Merkitysten muodostuminen ja muuttuminen perheterapeuttisessa keskustelussa: diskurssianalyttinen tutkimus*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Watzlawick, P., Beavin, J. H. & Jackson, D. D. (1967). *Pragmatics of human communication: A study of interactional patterns, pathologies, and paradoxes*. New York: Norton.
- Watzlawick, P., Weakland, J. H. & Fisch, R. (1979). *Muutoksen avaimet* (alkup. *Change*) (suom. Malinen, I.). Jyväskylä: Gummerus.
- Whitaker, D., Haileyesus, T., Swahn, M. & Saltzman, L. (2007). Differences in frequency of violence and reported injury between relationships with reciprocal and nonreciprocal intimate partner violence. *American Journal of Public Health, 97*(5), 941-947. doi:10.2105/AJPH.2005.079020